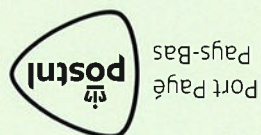
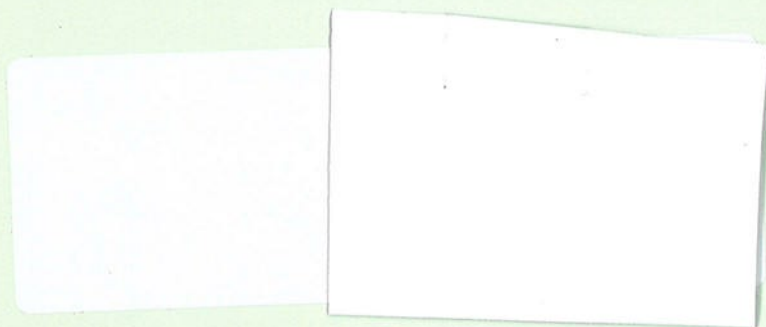

E-mail adres redactie
kroniek@okvvoorst.nl

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Kring Voorst
Postbus 170
7390 AD Twello

Herbergen langs de straatweg

De Gietelse Brouwerij in Voorst

De Arend in Nijbroek

Het Kleine Blokhuis in Terwolde

De Zwaan in Teuge

Hotel van Enter in Twello

De Kar in Klarenbeek

De Dood in Wilp

Waar stonden de herbergen en tapperijen?
Hoeveel waren er in het verleden?
Bouwgeschiedenis en verhalen
Wie waren de eigenaren en bewoners?
Wie waren de bezoekers?
Wat werd er geschenken?

VOORST SCHRIJFT GESCHIEDENIS

Kroniek
Oudheidkundige Kring Voorst

Jaargang 38 - 2015
nummer 3

In deze Kroniek o.a.:

- ✓ Over Herbergen en haar bewoners
- ✓ Interview met mevrouw Jansen uit Nijbroek
- ✓ Bij de Keersse, een pandbrief uit 1610
- ✓ Telmerken op gebinten

oudheidkundige kring voorst

opgericht 18 december 1975

Bezoekers- en studieruimte

postadres: postbus 170, 7390 AD Twello - **bezoekadres:** Dorpsstraat 11a, ingang aan de Dorpsdwaarsstraat

geopend: dinsdag en woensdag van 09.00 tot 16.00 en verder op afspraak. Tel.: 0571 27 7090

e-mailadres: info@okvvoorst.nl - **website:** www.okvvoorst.nl

Betalingen uitsluitend via Rabo-rekeningnr.: NL80 RABO 0362 8092 67

Ereleden

Mr. J.H. Hermesen, H.J. ten Hove†, J. Lubberts, J.A.M. Schutte-Geurtsen en L. Sevenster†

Dagelijks bestuur

Bert van de Zedde, voorzitter	Kon. Wilhelminaweg 15	7391 ER Twello	voorzitter@okvvoorst.nl
Johan Homan, secretaris	Rijksstraatweg 135	7391 MK Twello	secretariaat@okvvoorst.nl
Wim Wassink, penningmeester a.i.	Parkelerweg 25	7391 EV Twello	penningmeester@okvvoorst.nl
Jan Groenberg	Hietweideweg 30	7391 XX Twello	
Gé Veen	Domineestraat 6	7391 GG Twello	

Werkgroepen en contactpersonen

Kantoorcoördinatie	Gerrie Groenewold en Truus de Haan-Diks	info@okvvoorst.nl
Bibliotheek	Gerard Vrieling	info@okvvoorst.nl
Fotogroep	Jack Damen	info@okvvoorst.nl
Genealogie	Auke Vlietstra	genealogie@okvvoorst.nl
Lezingen	Jan Groenberg en Gé Veen	info@okvvoorst.nl
Tweede Wereldoorlogarchief	Bertus ten Bosch	info@okvvoorst.nl
Ledenadministratie	Wim Wassink	www.okvvoorst.nl
Redactie Kroniek	Gerrie Groenewold en Auke Vlietstra	kroniek@okvvoorst.nl

Lidmaatschap

De jaarcontributie bedraagt € 16,50 per persoon; voor gehuwden en partners woonachtig op hetzelfde adres € 20,00

Anmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via www.okvvoorst.nl

Overige vragen: Tel. 0571 277090 of postbus 170, 7390 AD Twello

Gemeentearchief Voorst

Archivaris: Annemarie Geerts, H.W. Iordensweg 17, Twello, gemeentearchief@voorst.nl

Studiezaal open op maandag van 9.00-17.00 uur

Kroniek

De Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Oudheidkundige Kring Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, september en december.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is niet toegestaan zonder schriftelijke goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s)

Mailadres voor kopij en reacties: kroniek@okvvoorst.nl

Druk : Brein Reclame, Twello; oplage 750 stuks

Omslag : 'Voorst schrijft geschiedenis': Herbergen langs de straatweg

ISSN 1384-8682

INHOUDSOPGAVE KRONIEK

Jaargang 38 - 2015 - nummer 3

• Van de bestuurstafel.....	B. van de Zedde	2
• Agenda	M. Brascamp en redactie	3
• Kroniekpost	redactie	6
• Van onze zusterverenigingen	G. Vrieling	10
• Voorst schrijft geschiedenisin herbergen en tapperijen	werkgroep genealogie	12
• De Gietelse Brouwerij te Voorst	J. Groenberg	14
• Het meest gefotografeerde huis van Nijbroek.....	J. van der Vegte-van Asselt	18
• "Verkoop bij den Keersse"	B. van 't Erve	24
• Met de pen door Voorst.....	J. Lubberts, A. van der Goot-van Eck	27
• Hotel van Enter in Twello.....	J. Groenberg	28
• Peter Visser, verwer in de 19e eeuw	I. van Dijk	32
• Zuken naar de bron	T. van het Slick	35
• De Bonte Beer in Voorst.....	G. Groenewold	36
• Gevelstenen, muurankers en uithangtekens (8) ..Boerderij het Averenk.....	E. Stol en C. Stol-Wouters	39
• Voorst schrijft geschiedenis..... met onbekende voorwerpen.....	B. ten Bosch en redactie	40
• De Kar in Klarenbeek	J. Damen	42

Aan deze Kroniek werkten verder mee: F.C. Nelis (als corrector) en W. Wassink (omslag)

en de redactie bestaande uit G. Groenewold, A. Vlietstra en I. van der Vegte

Afbeeldingen: OKV archief, tenzij anders vermeld

LET OP: Uiterste datum inleveren kopij nummer 2015 - 4: 2 november 2015

via kroniek@OKVvoorst.nl

LEGE CARTRIDGES SPAREN VOOR DE OKV

In de studieruimte van de OKV staan dozen voor de inzameling van lege cartridges van uw printer. Door uw cartridges bij ons in te leveren helpt u onze vereniging aan extra inkomsten, die met alle activiteiten die we ontplooiën in ons jubileumjaar zeer welkom zijn. U bent tijdens de openingstijden van onze studieruimte hartelijk welkom om cartridges in te leveren.

Giften en Schenkingen

De Oudheidkundige Kring Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan OKV steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello

T: 0571-27 15 09

E: info@evennaaroonk.nl

Van de bestuurstafel

Bert van de Zedde

Bij het uitkomen van deze Kroniek hebben we een groot deel van de zomer achter de rug. Na de zomersluiting zijn we weer volop aan de slag met allerlei activiteiten in verband met ons 40-jarig jubileum op 18 december a.s. Al in de maand september vinden veel jubileumactiviteiten plaats. Deze uitgave, maar ook de website, Voorster Nieuws en FaceBook geven hierover informatie.

Het bestuur heeft in haar juni-vergadering besloten de voorgelegde activiteiten te omarmen. Wel met financiële restricties. De financiële halfjaarcijfers maken duidelijk dat wij op de goede weg zijn. Onze penningmeester hoopt aan het eind van het jaar te kunnen melden dat de activiteiten binnen de beschikbare budgetten zijn gerealiseerd, waarbij alle betrokkenen is gevraagd zorgvuldig om te gaan met de ter beschikking staande middelen en materialen.

De gesprekken over onze accommodatie gaan door maar hebben tot op heden geen nieuwe gezichtspunten opgeleverd.

Het aantal leden blijft redelijk stabiel al blijkt met de jaarlijkse incasso van de contributie toch weer een aantal leden om diverse redenen de contributie nog niet te hebben voldaan en dat is zorgelijk. Ook sponsoren betalen minder snel en dat kost de penningmeester extra aanmaningen of persoonlijke benadering. Helaas hebben

wij ook dit jaar weer moeten besluiten leden te royeren uit ons bestand. Hoewel er zich dit jaar al veel nieuwe leden hebben aangemeld, lijken we de hoop op toename van het ledental toch wat te moeten bijstellen.

Er zijn dit jaar (tot eind juli) 58 nieuwe leden ingeschreven op 41 adressen. In de vorige nummers zijn er al een aantal vermeld, de andere leden die wij van harte verwelkomen zijn:

Mervrouw T. van Laar-Goldenbeld uit Twello, de heer en mevrouw Koskamp uit Zutphen, de heer en mevrouw Koers uit Twello, de heer en mevrouw Aarnink uit Twello, de heer en mevrouw Nieuwenhuis uit Terwolde, mevrouw Van Aefst uit Terwolde, mevrouw Keurhorst uit Twello, de heer en mevrouw Huisman uit Voorst, de heer en mevrouw De Leau uit Wilp, mevrouw Huisman-Kiezebrink uit Wilp, de heer Bessels uit Wilp, mevrouw Buitenkamp-Brascamp uit Oene en de heer Janssen uit Voorst. Verder konden wij als lid noteren Van Hees Versmarkt, het HunderenTwello BV en Elizen Vastgoed BV.

We hopen dat onze jubileumactiviteiten nog velen mogen stimuleren om zich op te geven als lid, zodat we het jubileumjaar toch met een ledenwinst kunnen afsluiten. Bij voorbaat een hartelijk welkom aan de nieuwe leden!

LEDENWERFACTIE JUBILEUMJAAR

Indien u een lid aanmeldt ontvangen u en het nieuwe lid een boekenbon van vijf euro
Als u uw partner aanmeldt als lid ontvangt u samen de boekenbon. Kroniek@OKVvoorst.nl

Bijzetting Linton Stephenson begraafplaats Terwolde.

De bijzetting van de urn van Linton Stephenson, overleden 10 februari 2015 in Calgary (Canada), op de begraafplaats in Terwolde, bij zijn crew, heeft plaatsgevonden op 2 september jl.. De ceremonie werd voorbereid met de familie en officiële instanties. Vanuit Calgary, Vancouver en Saskatoon kwamen mevrouw Stephenson en haar zoon en dochters, kleinkinderen en andere familieleden over.

Daarnaast werden onderdelen van de ceremonie verzorgd door het Royal Canadian Legion Branch 005, de Royal Canadian Air Force, het Britse 100 Squadron Royal Air Force, de Koninklijke Luchtmacht, ambassades en de gemeente Voorst. Engels was de voertaal tijdens de bijzetting.

Jan Lubberts (destijds bestuurslid) was gevraagd om vanuit zijn betrokkenheid in 1993 bij het eerste bezoek van Linton aan onze regio een korte speech te houden op de begraafplaats. Piet Mölder van de Bekendijk (lid OKV) vertelde over de eerste opvang van Linton in juni 1943 door zijn ouders.

De OKV op het Klompenfeest van 4 t/m 6 september

Wij lezen: Dorpsstraat doet het 'ff wat anders in Twello'. De Dorpsstraat gaat tijdens het Klompenfeest heel bijzonder worden. Waar het andere jaren leek dat het Klompenfeest ter hoogte van 'De Kunstkring' ophield, gaat het er dit jaar heel anders aan toe. Er komt een speciale braderie. De Dorpsstraat wordt namelijk omgetoverd tot een ware cultuurstraat. De organisatie van de Dorpsstraat ging op zoek naar hobbyisten, stichtingen, goede doelen en kunstenaars die graag hun waren/kunsten aan de man of vrouw willen brengen. Het is de bedoeling dat kunst en cultuur hier elkaar op een plezierige wijze ontmoeten.

Daarnaast wordt de straat opgeleukt met medewerking van restaurant Swinkels. Ook hier zal het erg gezellig worden met muzikale omlijsting.

De OKV presenteert haar activiteiten in een kraam in de buurt van ons eigen gebouw. We laten iets zien van de activiteiten die we in ons jubileumjaar ont-plooien. Ook hebben we allerlei oudere tijdschriften en boeken in de aanbieding en kunt u neuzen in onze verzameling dubbele foto's.

Ons fotoarchief is te raadplegen en u kunt foto's bestellen. Breng ook uw oude foto's mee!!

Bezoek dus tijdens het Klompenfeest onze kraam!!

Agenda

Marten Brascamp en redactie

De Oudheidkundige Kring Voorst in het Open Monumenten Weekende Herbergen en hun familie

Op zaterdag 12 september tussen 9.30 en 16.30 uur houdt de OKV de tweede genealogische dag. Dit jaar sluit die aan bij het thema 'Herbergen langs de straatweg' van 'Voorst schrijft geschiedenis'. De werkgroep genealogie brengt de families in kaart van een aantal herbergen en uitspanningen, verspreid over de gemeente Voorst, die daar als herbergier of uitbater de zaak hebben gerund. Ook de geschiedenis van die herberg wordt belicht. Deze dag vindt plaats op een toepasselijke locatie, namelijk de net gerestaureerde doorrijschuur van de Gietelse Brouwerij (Deventerweg 17, Voorst), ons ter beschikking gesteld door landgoed De Poll.

Fietstocht langs de grenzen van Voorst

Op zaterdag 12 en zondag 13 september kunt u de nieuwe fietsroutes (noord- en/of zuidroute elk ± 40 km) langs de 'Grenzen van Voorst' fietsen. Routes zijn vanaf het Klompenfeest verkrijgbaar bij de OKV. Tel. 0571-277090. Gratis voor leden, vrije bijdrage voor niet-leden.

Tentoonstelling 'P. Visser in Voorst'

Op 12 september is van 11.30 tot 16.00 uur de tentoonstelling 'P. Visser in Voorst' in het dorpshuis De Arend (Dorpsplein 2) in Nijbroek.

Peter Visser was een 19^e-eeuwse kunstenaar die rond 1850 door onze streek trok en boerderijen en dorpsgezichten op doek vastlegde. Zijn werk geeft een beeld van de landbouwgeschiedenis, de huizenbouw en het dagelijks leven uit die tijd. Tijdens de tentoonstelling geven experts uitleg over alles wat op de schilderijen te zien is. Buiten kunnen kinderen hun eigen 'Visser' schilderen. Zie ook een artikel over Peter Visser op pagina 32.

OKV-Lezing op 24 september 2015

Op **donderdag 24 september 2015** verzorgt Arie Niks een lezing voor de OKV in De Pompe in Wilp. Aanvang van de lezing is 20.00 uur. De zaal is open vanaf 19.30 uur. De heer Niks zal vertellen over de geschiedenis van verschillende dranken. Aan de hand van dia's vertelt hij over de geschiedenis van koffie (uit Ethiopië, waar het 'buna' heet), de thee uit China en de cacao uit Mexico. Sommige producten hebben een lange omweg gemaakt alvorens ze in Nederland kwamen.

Ook zal hij ingaan op de geschiedenis van de alcoholische dranken. Bier werd al in het oude Mesopotamië gebrouwd en kwam via de Egyptenaren en de Romeinen naar Nederland. Het zwak alcoholische bier uit de Middeleeuwen was veel veiliger om te drinken dan het zwaar vervuilde oppervlaktewater in de steden.

Op oude schilderijen van o.a. Jan Steen zien we de gevolgen van overmatig drankgebruik. Kunstgeschiedenis geeft op deze manier een duidelijk beeld van de gewoonten uit vroeger tijden. Ook zal de heer Niks een aantal gezegden verklaren die nog steeds worden gebruikt.

De lezing sluit mooi aan bij het project "Herbergen langs de straatweg".

'Soo voer gesongen, soo na gepepen'. ca. 1665
olieverf op doek. Mauritshuis, Den Haag.

De jaarlijkse **novemberlezing** vindt plaats in het Dorpshuis te Voorst op **donderdag 26 november**. Aanvang als altijd 20.00 uur. Het onderwerp is nog een verrassing, maar houdt in ieder geval verband met ons thema "Voorst schrijft geschiedenis". Voor informatie over de inhoud van deze avond verwijzen we u naar het Voorster Nieuws van 18 november. Ook de digitale nieuwsbrief van 'Voorst schrijft geschiedenis' zal hier aandacht aan besteden. Ontvangt u die nog niet? Stuur dan een mailtje met de tekst "verzoek nieuwsbrief Voorst schrijft geschiedenis" aan kroniek@okvvoorst.nl.

Wij maken het!

ontwerp / printwerk / belettering / websites

Engelenburgstraat 40 Twello

Tel. 0571-280747

www.breinreclame.nl

Kroniekpost

redactie

Van **Bertus ten Bosch uit Twello** kregen we een reactie op het stukje dat Gerrit Wolters had ingestuurd over de herinneringen van Lammert Wolters (neef van zijn vader) aan het neerstorten van een vliegtuig in de oorlog (Kroniek 2015-no. 2, pag. 5). Hij noemt daar als omgekomen piloot de naam Laycock, maar daar had de naam van *George Logan* moeten staan.

Bertus ten Bosch geeft aan:

De herinnering van Lammert Wolters gaat over de Mustang die op 2 oktober 1944 in Terwolde aan de Haverkampsweg is neergestort. De resten van de piloot George Logan, zijn eerst door de Duitsers begraven op het kerkhof van Terwolde en later overgebracht naar de Amerikaanse oorlogsbegraafplaats in Neupré, België. Het verhaal dat er bij staat klopt wel. Ik was er ook bij, ik heb ook de dode koeien gezien, waarvan er één aan twee stukken in het weiland lag, waarschijnlijk door een vleugel van het vliegtuig doormidden gesneden. Ik heb nog onderdelen van deze Mustang, onder andere één van de vier propellerbladen.

Op de foto in ons vorige nummer staat Lammert Wolters bij het graf van Laycock en die is op 28 oktober 1944 neergestort in de tuin van het Holthuis in Twello, bij de duiventil, tussen de villa en de Holthuizerstraat. Bertus schreef over het neerstorten van de Mustang in Kroniek 2001-1 een artikel onder de titel: 'Het jagertje van Ter Velde'.

Wilco Gorter gaf nog wat aanvullingen in een artikel in Kroniek 2002-1.

In het oorlogsdagboek dat de zuster van Bertus heeft bijgehouden staat nog het volgende:

Rond dezelfde tijd was daar ook Lammert Wolters, die bezig was met bezorgen van de kruideniersboodschappen. Een explosie heeft ook hij niet gehoord. Wel zag hij als eerste een stuk schedel van piloot Logan.

Ze schrijft uiteraard veel meer over dat ongeluk, maar hieruit blijkt dat Lammert, een buurjongen van de familie Ten Bosch, wel degelijk aan de Haverkampsweg aanwezig was en niet bij het Holthuis.

Wilco Gorter stuurde ons een foto van het graf van George Logan.

Ineke van der Vegte uit Voorst gaf zelf nog een correctie door m.b.t. haar interview in 2015-2 met Joop Bessels.

Evert Kloosterboer was de schoonvader van Joop Bessels en niet de zwager. Verder was de naam van Chris Reijndorp verkeerd gespeld. Excuses hiervoor.

In Kroniek 1 van 2015 (blz. 33) staat in het verhaal over steenfabriek De Scherpenhof een foto met daaronder de informatie: *Een van de bezoekers van de Scherpenhof.*

De heer **A. (Antoon) Driessen uit Lichtenvoorde** stuurde ons de volgende reactie:

Door het verhaal ernaast rijst bij de lezer een beetje het vermoeden dat het hier om een zwerver gaat. Het is echter de schaapherder Koestapel, die midden jaren vijftig met een kudde rond Beekbergen verbleef. Op 10 maart 1957 zag ik hem met zijn schapen - in mijn herinnering wel zo'n veertig dieren - vanaf Voorst door de Hessenallee in Klarenbeek op weg naar Beekbergen. Stel je dat eens voor. Nú is dat een van de drukste sluiptwegen van de hele omgeving, maar destijds een onbeduidend B-weggetje.

Ik zie hem nog zó lopen, de geheel in zichzelf gekeerde, ietwat voorover lopende - in mijn ogen stokoude - man, achter zijn kudde voortschuifelend met een herdershond aan zijn zijde. Ik heb er toen nog een foto van gemaakt. Verbaasd las ik nu dat hij ook rond de Scherpenhof werd gezien. Maar het kan natuurlijk. En misschien kookte ook hij er weleens zijn potje boven de stookgaten. Toch misschien ook wel een zwerver...

de schapen van schaapherder Koestapel op de Kerkstraat in De Vecht

Wij ontvingen

Van **Elise Holtman** ontvingen wij haar scriptie Historische Geografie met als titel: "De historische ontwikkeling van het cultuurlandschap van Twello". De scriptie is opgenomen in de bibliotheek.

De heer Alferink uit Posterink heeft een groot aantal foto's van de familie Alferink-Bloo en ook een oprichtingsakte, trouwkaarten enz. ter beschikking gesteld om te scannen.

Mevrouw T. van den Belt uit Twello schenkt een enveloppe met krantenartikelen uit de jaren '60 en '70 en een aantal bedankbrieven uit 1945 van mensen die in de oorlog eten hebben gekregen bij de familie Van den Belt.

Frans Nelis uit Apeldoorn schrijft ons, dat hij het zeer waardeert, dat Jan Lubberts zijn foto van de Grote Wetering heeft weten om te toveren tot de fraaie pentekening die op blz. 32 van het vorige nummer van dit blad is te bewonderen. Frans maakte de foto op 25 mei 1968, toen hij zijn nieuwe woonomgeving aan het verkennen was. Hij had zich, komend uit Den Haag, 1 december 1967 in de Apeldoornse nieuwbouwwijk Zevenhuizen gevestigd en begon al snel fiets- annex fototochtjes in de omgeving te maken.

Voor de liefhebbers van details: op de melkbussen (foto onder) is het nummer 1513 te lezen. Gezien de stand van de deksels zijn ze leeg teruggebracht door de vrachtrijder van Gelria.

"Wilp een dijk van een dorp"

Op de site van Wilp 1250 jaar lezen we:

Het boek "Wilp, een dijk van een dorp", ontstaan in het kader van het 1250-jarig bestaan van het dorp Wilp, beschrijft bijzondere plekken en gebeurtenissen. Het boek beschrijft ook wetenswaardigheden afgewisseld door verhalen over markante inwoners en anekdotes van toevallige voorbijgangers. Dit alles wordt visueel ondersteund door schitterend beeldmateriaal.

Enkele onderwerpen in het boek:

- De dorpskerk is ons vertrekpunt voor een rondje Wilp; Dirk Otten beschrijft daarvan de geschiedenis
- Appie Kolkman vertelt over 'De Smidse', waar zijn familie al voor 1900 met een smederij en een cafeetje begon.
- Evert van Bosheide en Herman Wassink, vertellen over het schildersvak in Wilp.
- Oorlogsverhalen worden verwoord door

o.a. Jannie Schrijver.

- Wat betekent 'boer zijn' op de Wilpse Klei? Philip Frederiks vertelt over zijn melkveebedrijf.
- Met Willie Gooiker trekken we langs vergeten monumenten langs de IJssel.
- Ook varen we mee met Jaco Kant, één van de schippers van het Dommerholtsveer.
- Kinderen van school beschrijven 'Mijn Wilp'. Wat betekent Wilp voor mij en hoe ziet Wilp er over 100 jaar uit?
- Ook de slaggers, kruideniers en bakkers blijven niet onbelicht en natuurlijk komt ook het verenigingsleven aan bod.

Het jubileumboek verschijnt op 14 november 2015 voor het symbolische bedrag van 12 euro 50!

Er is slechts één druk, dus zorg dat u er op tijd bij bent. Via de website: www.wilp1250jaar.nl kunt een boek reserveren.

Prent 'Zicht op Wilp' van J.E. Dieperink. Van de familie Dieperink zijn meer personen bekend die Wilp hebben afgebeeld, nl. ook H.B. Dieperink. J.E. Dieperink had eind 19e eeuw een steendrukkerij 'Dieperink en Co' aan de Spuistraat in Amsterdam. De redactie heeft inmiddels contact met nazaten van J.E. Dieperink. We gaan onderzoeken welke connectie deze familie met Wilp had. Indien u iets aan dit onderwerp kunt toevoegen horen we dat graag. De hierboven afgebeelde prent (mogelijk dus een litho) van Wilp ontving de OKV van de heer H. Wassink uit Wilp.

Weer een klompenmaker binnen de gemeente Voorst?

Twello heeft straks niet alleen een Klompenfeest, maar ook weereen 'echte' klompenmaker in de buurt, als de plan-

nen doorgaan. En niet zomaar een, maar de oudste van Nederland!

Bertus Roesink, eigenaar van de oudste klompenmakerij van Nederland (uit 1867) komt volgens de plannen met de hele inventaris van de fabriek en het museum in Borne naar de voormalige stoomhoutzagerij aan de Wilpse Dijk, op een steenworp afstand van Twello.

Volgens Dirk-Jan Bax van Stichting stoomhoutzagerij Wilpsche Dijk ontstaat er met komst van de klompenmakerij iets unieks. "Bij ons kun je dan het ambacht zien van boomstam tot klomp, volgens mij is dat uniek in de wereld."

Roesink wil in het geïmporteerde museum aan de dijk demonstraties geven. Ook zal hij nieuwe vaklui opleiden in het met de hand maken van klompen, om zo het oude ambacht door te geven.

Het inmiddels zeldzame vak staat op de Unescolijst van immaterieel werelderfgoed. Roesink wil bovendien bij de Stoomhoutzagerij gaan wonen.

"Een prachtige plek is het. De combinatie van de Bolwerksmolen met de houtzagerij en Klompenmakerij is zeker geen verkeerde." *Bron: webredactie Stentor.*

De werkgroep genealogie van de OKV op de genealogische dag van de Historische vereniging "De Elf Marken" te Gorssel.

De "Oudheidkundige Kring Voorst" was, op uitnodiging van de werkgroep 'genealogie' van de Historische vereniging de ELF MARKEN, aanwezig op haar eenentwintigste genealogische contactdag, zaterdag 2 mei. De contact dag stond in het teken van de familie "Ilbrink". Zoals gewoonlijk was deze dag goed georganiseerd en mocht men zich verheugen in een grote belangstelling.

De OKV beschikte over één tafel, net genoeg voor het opstellen van de lap-top en het deponeren van enkele genealogische boekwerkjes. Achter de tafel hadden we enige ruimte voor het plaatsen van twee banners en op de boekenkast konden we presentaties van de families Roest, De Wilde en Van Egteren kwijt.

De stand werd bemand door Jan Siero en Jack Damen. Johan Alburg hielp met de opbouw en was 's morgens aanwezig. Wij kregen met enkele mensen contact naar aanleiding van de in die regio bekende namen, onder andere Schut, Bleumink en Damen.

Kapsalon oolman

Tel. 0571 - 271423 - Stationsstraat 1
7391 EG Twello

meer dan 225 jaar

Van onze zusterverenigingen

Gerard Vrieling

Alle bladen van de historische verenigingen hebben dit seizoen veel aandacht geschonken aan 70 jaar vrijheid. Alle zusterverenigingen hebben in hun blad wel één of meerdere artikelen besteed aan wat er in de oorlog of tijdens de bevrijding in hun omgeving heeft plaatsgevonden.

Alle bladen van de lopende en vorige jaargang (ook van de andere zusterverenigingen) zijn in onze studieruimte aanwezig.

Mijn Gelderland

Ontvangen van "Gelders Erfgoed" het blad "Mijn Gelderland", waarin aandacht wordt besteed aan de rijke graven van de stedelijke elite van Romeins Nijmegen. Mijn Gelderland heeft ook een interessante website: www.mijngelderland.nl

Vitruvius, onafhankelijk vaktijdschrift voor archeologie, cultuurlandschap en monumentenzorg.

Het blad "Vitruvius" krijgen wij als oudheidkundige kring steeds toegestuurd. In dit nummer een aantal interessante artikelen, o.a. over aqua-archeologie in het gebied van Cuba, waar zich in de 17^e eeuw de Spaanse zilvertolten bevonden. Hier heeft ook Piet Hein in het zicht van de haven van Havana de Spaanse zilvertolten overrompeld. De buit had een waarde van bijna 12 miljoen gulden, een immens bedrag voor die tijd.

Verder een artikeltje over het oude Waterloopkundig Laboratorium in de Noordoostpolder.

Ook wordt er melding gemaakt van een samenwerkingsovereenkomst 'Romeinse Limes'. Deze overeenkomst is gesloten

tussen de provincies Utrecht, Gelderland, Zuid-Holland en de Duitse deelstaten Noordrijn-Westfalen en Rijnland-Palts over de Romeinse Limes (red: grens Romeinse Rijk). In de overeenkomst staan afspraken over de voordracht voor UNESCO wereld-erfgoed. De provincies zijn ervan overtuigd dat dit kansen biedt.

In de Romeinse tijd vormden de Nederlandse en Duitse Limes één geheel. Een aantal delen van de Limes, zoals Hadrian's Wall in Engeland en de Obergermanisch Raetische Limes in Duitsland, staan al op de Werelderfgoedlijst.

1. Reconstructie van de grafmonumenten en ommuringen van Nijmegen-West (tekening P. Maas en E. van Rootselaar). Bron: Museum Het Valkhof, Nijmegen.

De oudere nummers van Vitruvius (van voor augustus 2012) kunt u ook als pdf bekijken:

www.vakbladvitruvius.nl/vakblad-vitruvius

Heerde Historisch, jrg. 40, no. 155

Dit nummer is een jubileumnummer i.v.m. het 40 jarig bestaan van de Heerder Historische Vereniging. De geschiedenis van de HHV wordt in dichtvorm weergegeven, gemaakt in 2000 door mevrouw Nel Cornelis t.g.v. het 25 jarig bestaan. De volgende 15 verenigingsjaren worden verhalend verteld.

De Mothoek", Heemkundige vereniging Nuwespete, jg. 31, no. 2

De heer Tiemen Fahner beschrijft in een groot artikel het jeugdspel 'Pierewieten'. Een spel, dat vroeger, in de jaren 50, op straat door de jeugd gespeeld werd. Het is een soort 'slagspel' met twee stokken: één slaghout van ongeveer 50 cm en een kleiner stokje van circa 15 cm, dat geslagen moet worden. De tegenpartij moet dit weggeslagen houtje zien te vangen. De vanger moet het stokje teruggooien naar de slagstok, die op de afslagplek is gelegd. Wordt de slagstok geraakt dan is de "slagman/-vrouw" af en is de volgende aan de beurt. Als het slaghout door de

gooier wordt gemist, dan mag degene, die geslagen heeft, nogmaals een slag maken. Er waren op de Veluwe in de dorpen verschillende spel- en puntentellingregels.

Is dit spel in onze gemeente ook bekend? Zo ja, dan wil de redactie graag weten hoe het hier gespeeld werd.

Ambt en Heerlijkheid, jg. 61, no. 187

Een artikel over de schort met de titel: "Een vrouw zou eigenlijk twee schorten moeten hebben".

Dit artikel is eerder in 1955 verschenen in de Velsche Courant.

Het hieronder geplaatste gedeelte uit het artikel wilde ik u niet onthouden:

Dit zijn de hoofdpunten:

- driekwart raglanmouwen, die van onder met een tricotboord om de arm sluiten.
- géén volledig ruggand, zodat ook de bewegingsvrijheid bevorderd wordt.
- het schort moet overigens de kleding goed bedekken. De huisvrouw wil "er in" zitten.
- het schort mag iets korter dan de rok zijn, voor een vlatter aanzien.
- schuingeplaatste zakken op dijbeenhogte (lieft meer diep dan breed) voorkomen het blijven haken. De zakken moeten voldoende ruim zijn voor stofdoek, wasknijpers en portemonnee.
- een bandeluiters in achterhals en taille is ideaal waardoor knopen vermeden kunnen worden.

Natuurlijk is het niet mogelijk het ledereen naar de zin te maken. Een huisvrouw zou eigenlijk meer dan één schort moeten bezitten. Want naast het werkschort is zo'n schattig gastvrouwschortje, waarmee men kan blijven rondlopen tot de gastvrouwelijke taken volbracht zijn, eigenlijk onontbeerlijk.

De ideale schort 1965

Over de verdere functionaliteiten van de schort werd in het artikel niet gesproken. In 2010 verscheen op het internet van een onbekende auteur, een ode aan de schort die ik graag door wil geven.

De historie van het schortje

Ik geloof niet dat onze kinderen nog weten wat een schortje is. Het voornaamste gebruik van Oma's schortje was om haar jurk te beschermen, omdat ze er maar een paar had.

Maar ook omdat het makkelijker was om een schortje te wassen in plaats van een jurk.

Ze gebruikte het schortje ook als pannentappen om de pannen van de kachel of uit de oven te halen.

Het diende ook om de vanden en vuile neus van de kinderen af te vegen.

En als ze de eieren uit het kippenhok ging halen, was het schortje ook heel handig om de eieren te dragen.

Als er visite kwam konden haar verlegen kinderen onder haar schortje schuilen.

En als het koud was kon ze haar armen er indraaien en opwarmen.

Het was ook heel geschikt om de menige zweetdruppeltjes af te vegen als ze bij het koken gebukt stond over de kachel.

Hout voor de kachel werd ook in het schortje binnen gebracht.

Uit de tuin droeg ze allerhande soorten groente naar binnen en als de erwten gedapt waren gingen de schillen in het schortje.

In de herfst werd het schortje gebruikt om de appels op te rapen die onder de bomen lagen.

Als oma onverwachts visite aan zag komen, je stond er van te kijken hoeveel meubeltjes dat onze schortje nog kon stoffen in een paar seconden.

Als het eten klaar was, ging ze naar buiten en zwaaide met haar schortje dan wist iedereen dat het tijd was om binnen te komen.

Het zal nog lang duren voordat iemand uitgevonden heeft wat, zoals het schortje, voor zoveel doelen gebruikt kan worden!

Vergeet niet!! In deze tijd zouden wij er gek van worden te weten hoeveel bacteriën er in dat schortje zaten.

Toch heb ik er nooit wat aan overgehouden of toch ...? Ja, héél veel liefde!

Vorst schrijft geschiedenis..... in herbergen en tapperijen

werkgroep genealogie

In dit nummer van Kroniek aandacht voor herbergen, tapperijen en een brouwerij. De werkgroep genealogie van de OKV heeft 'Herbergen langs de straatweg', als uitgangspunt genomen voor de genealogische dag op 12 september. Omdat we deze dag met medewerking van de eigenaar van het landgoed De Poll mogen houden in de doorrijshuur aan de Deventerweg, tegenover de voormalige 'Gietelse Brouwerij', treft u in deze uitgave van Kroniek ook een artikel aan over die brouwerij. Voor de genealogische dag heeft de werkgroep genealogie een keuze gemaakt uit de vele herbergen en tapperijen die er in onze gemeente zijn geweest en daarbij rekening gehouden met een spreiding over de hele gemeente Voorst.

Van al deze herbergen en tapperijen is geprobeerd (een deel van) de geschiedenis boven tafel te krijgen en bewoners in de periode dat 'er getapt' werd in kaart te brengen. Elk lid van de werkgroep heeft dat op zijn eigen wijze aangepakt en het resultaat presenteren we op onze genealogische dag. In dit nummer aandacht voor een aantal uitspanningen:

'De Kar' in Klarenbeek
'De Vrolijke Boer' in Nijbroek
'De (Bonte) Beer' in Voorst
'De Zwaan' in Teuge
'Hotel van Enter' in Twello
'De Groot' in de Vecht
'De Zwarte Kolk' te Wilp
'De Gietelse Brouwerij' in Gietelo

We nodigen u van harte uit om op zaterdag 12 september, tijdens open monumentendag, de presentaties van de verschillende etablissementen en "hun" families te komen bekijken in de doorrijshuur aan de Deventerweg 17 te Gietelo (Vorst).

We zijn veel dank verschuldigd aan Jan Groenenberg, bestuurslid en ook lid van de werkgroep genealogie.

Hij doet al jaren onderzoek naar "Herbergen in de gemeente Voorst" en heeft veel bijgedragen aan dit project. In dit nummer treft u een aantal artikelen aan van zijn hand. Deze gaan over "Hotel van Enter" en "De Gietelse Brouwerij". Gerrie Groenewold maakte een artikel over "De (Bonte) Beer", Jack Damen over "De Kar". Van enkele van de andere uitspanningen treft u hierna alvast wat bijzonderheden aan.

De Vrolijke Boer in Nijbroek

In het uiterste noorden van Nijbroek staat aan de Vloeddijk 7 het huis dat tot ongeveer 1967 een café was met de naam De Vrolijke Boer.

In een koopacte van 1903 lezen we: "Bier- en koffiehuis 'De Vrolijke Boer' aan den

grindweg, de Vloeddijk onder Nijbroek". Hendrik Berends, die de bijnaam 'de vrolijke boer' had, gaf (bij de bouw in 1881) mogelijk de naam aan deze boerderij met café, die gunstig gelegen was aan de handelsroute tussen de omgeving van Epe en Deventer.

Café de Groot in de Vecht

In het midden van de 17e eeuw was 'de Vecht' een "hoffstede, groot 3 margen", waartoe een herberg (1711) en tapperij (1749) behoorden.

Op 15 september 1713 is er sprake van ene "Janssen Weert in de herberge de Vecht". Het huidige café stamt (na dat het vorige was afgebrand) uit 1906, waar eerst het echtpaar Van Duuren-Slatink de scepter zwaaid. Dochter Janny van de hertrouwde Van Duuren, trouwde in 1951 met Jan Karel de Groot.

Zijn zoon Gerrit volgde hem op en nu heeft al de derde generatie De Groot de leiding over het bedrijf.

De Zwaan in Teuge

Er liep een zeer oude route vanaf Utrecht via Apeldoorn, Teuge en Twello en Deventer richting Duistland, ook wel de 'Hamburgerweg' geheten. Aan deze route lagen bekende herbergen en pleisterplaatsen. Of De Zwaan hierbij hoort lijkt aannemelijk, maar is moeilijk te bewijzen. Duidelijk is wel dat de Zwaan een lange historie heeft.

Ene Cornelis Tonis Slijckhuis verkoopt op 10 augustus 1701 de 'hofstede de Zwane' voor 1800 gulden aan Joan Meijlinck jr. en Jansjen Jans., waarvan drie jaar later in een akte wordt vermeld dat er ook een brouwerij aan verbonden is. De laatste familie op De Zwaan is de familie Te Winkel, die De Zwaan in 1921 kocht. In 2000 sloot De Zwaan haar deuren.

De Zwarte Kolk in Wilp-Achterhoek

De historie van de 'Zwarte Kolk' gaat terug tot aan het eind der middeleeuwen en heeft ook andere namen gehad, zoals 'Backershoffstede', 'In den Lesten Stuyver' en 'De Kleine Hinde'. In 1749 werd de 'Zwarte Kolck' in het Haardstedenregister aangeduid als herberg met Willem Jansen als herberggier. In dit jaar had Wilp zelfs 10 herbergen. In 1905 werd Gerardus Antonius eigenaar van de Zwarte Kolck. Hij overleed in 1961 op 80-jarige leeftijd. Twee kinderen van hem woonden er nog tot 1981, waarna sloop volgde.

De Gietelse Brouwerij te Voorst

Jan Groenberg

"Wie eenigen tijd in 't schoone omstreken zoo rijke Zutphen vertoeft, die verzuimt doorgaans niet een toer te maken over het dorp Voorst naar een der beide uitspanningsplaatsen de Gietelsche Brouwerij of den Zutphenschen Boer. Bij inwoners van Deventer en van Zutphen genieten zij een welverdiende vermaardheid".

Zo beschreef dominee Craandijk in 1874 in zijn 'Wandelingen door Nederland' de twee bekende herbergen in Gietelo. In dit artikel richten we ons op de 'Gietelsche Brouwerij'.

De Gietelsche brouwerij van Derk Willem Nuesink rond 1905

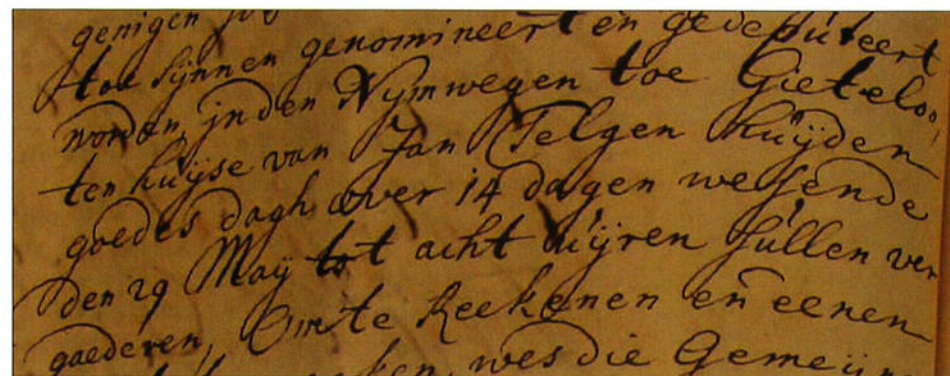
In den Nijmwegen

De geschiedenis van de herberg de 'Gietelse Brouwerij' gaat veel verder terug dan 1874. De herberg stond in de loop der jaren bekend onder verschillende namen: 'in den Nijmwegen' (1608-1627), 'Tellegens (hof)ste(de)' (1640-1805), 'Brouwerij van Telgen' (1707). Pas in 1795 wordt de naam 'Gietelsche Brouwerij' voor het eerst gebruikt.

Telgen of Telgen

Het markeboek van Gietelo geeft interessante informatie over de eigenaren en

pachters van de herberg 'in den Nijmwegen'. Hoewel de herberg 'in den Nijmwegen' al in 1608 in het Markeboek van Gietelo wordt genoemd wordt pas in 1622 duidelijk wie de waard is als men gaat vergaderen *"in den Nijmwegen toe Gieteloo ten huijse van Jan Telgen"*. Waarschijnlijk was hij getrouwd met Aeltgen Hendrix. Jan Telgen wordt in het verpondingskohier van 1648 nog vermeld als eigenaar en gebruiker van 'Tellegens hofstede'. Het goed wordt omschreven als: *"sijnde huijs, hoff, t'samen 1½ mergen"*. Er moest een spint rogge aan de dijkgraaf worden betaald en

Fragment uit het markeboek van Gietelo met eerste vermelding dat Jan Telgen uitbater is van "in den Nijmwegen"

nog twee stuivers thins (cijns). Van belang is dat hier al wordt vermeld dat er een "brouwerie" bij hoort. Jan Telgen overleed voor 20 november 1651.

Anthoni of Thonis Telgen, zeer waarschijnlijk de zoon van Jan Telgen werd de volgende waard op 'in de Nijmwegen'. Hij wordt genoemd in het markeboek van Gietelo van 1660 tot 1682. Anthoni werd meermalen veroordeeld tot een boete wegens vechten o.a. in 1644 en 1661. De appel viel niet ver van de boom want zijn vader Jan Telgen werd in 1625 ook al veroordeeld tot het betalen van *"twee heerenponden"*.

Anthoni huwde tweemaal. De eerste keer met Swaentjen Driessen en na haar overlijden te Arnhem 12 december 1657 met Anna Weffers. Uit deze huwelijken werden drie zonen geboren, waaronder Cornelis Telgen. Ook deze telg van de familie Telgen werd weer veroordeeld in verband met een geweldsdelict. Cornelis kreeg een boete omdat hij iemand *"met een stoel een gadt int hooft soude hebben geslagen"*.

Cornelis Telgen trouwde te Duistervoorde op 29 augustus 1697 met Bernardina Jochums Brouwer (ondertrouw op 8 augus-

tus te Voorst). Van hun kinderen werden er elf gedoopt te Duistervoorde.

In 1725 lenen Cornelis Telgen en zijn vrouw een bedrag van 3100 gulden van de erfgenamen van Albert van Deelen. Onderpand was *"seecker huijs, hoff, brouwerije, schuur nevens een camp daer aan gelegen sijnde, in den ampte en carspel Voorst, buurschap Gietelo geleegeen; oostwaart de gemeene weg na Voorst, westwaert de Papegaaijsweij, zuijdw. armengoet van Voorst, noortw. de gemeine weg na Arnhem"*. De rente bedroeg 5%.

Cornelis Telgen overleed op 23 april 1728. Blijkbaar had hij niet aan zijn financiële verplichtingen kunnen voldoen, want na zijn overlijden werd de brouwerij "in verwin genomen" door de kleindochter van Albert van Deelen, Gerberig en haar man Willem Johan van Dedem ter compensatie van de lening van 3100 gulden.

De Poll

In 1737 koopt Ditmar van Wijnbergen, Heer tot beide Pollen, het huis en de brouwerij van Willem Johan van Dedem en zijn vrouw voor 3400 gulden.

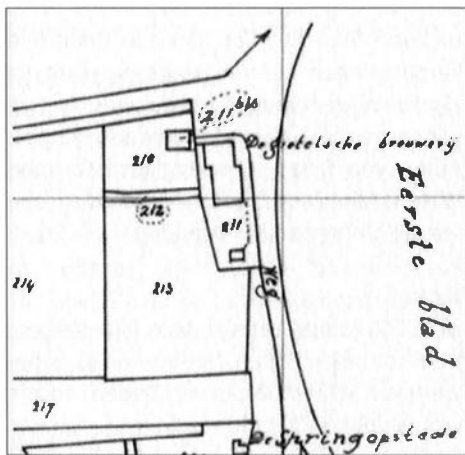
De Gietelse Brouwerij zal tot 1997 in bezit blijven van de eigenaren van de Poll.

Pachters

In het markeboek van Gietelo staat: "Op 4 september 1743 zijn de Heeren erfge-naemen van Gietelo voorgaande twee kerckenspraken bij den brouwer Cronijus vergaerd geweest". Steven Jansen Cronius en zijn vrouw Hermina Woudenberg bewonen in 1749 Telgens Hofste. Steven wordt vermeld als brouwer, herbergier en azijnverkoper. Hij overleed in 1753 en zijn vrouw in 1786.

De volgende brouwer die we tegenkomen is Gerrit Teunis Slijkhuis. Hij was te Twello getrouwd met Janna Essen. Hij wordt voor het eerst vermeld in 1772.

In 1805 staat hun zoon Teunis Gerrits Slijkhuis genoemd als herbergier in 'Telgenhofstee'. Hij trouwde in 1798 met Jannetjen van den Bosch. Teunis overleed in 1817 en zijn vrouw in 1822. Na haar overlijden komt de 'Gietelse brouwerij' aan dochter Johanna Slijkhuis. Zij huwt te Voorst op 28 juni 1817 met Hermen Jan Nuesink. Johanna overleed in 1835 op 35 jarige leeftijd. Hermen Jan Nuesink hertrouwde een jaar later met Harmina Waanders en hij overleed in 1858.

Gietelse brouwerij' op kadastrale kaart 1832

Aaltjen Nuesink, een dochter uit het eerste huwelijk huwde met Jacob Oolman. Jacob staat na 1860 als herbergier genoemd in de 'Gietelse Brouwerij'.

Daarna vinden we het echtpaar Helmig Willemsen en Christina Johanna Gerritsen als uitbaters. Zij vertrekken in 1885 naar Olst.

Vervolgens komt er weer een Nuesink op de Gietelse Brouwerij en wel Derk Willem Nuesink met zijn vrouw Maria Johanna Hulscher. Derk Willem is de kleinzoon van Hermen Jan Nuesink en Johanna Slijkhuis en een zoon van Gerrit Jan Nuesink en Jenneken Willems. Derk Willem Nuesink staat te boek als landbouwer. Het echtpaar krijgt zes kinderen. Hiervan bleven Piet (Peter Alexander) en Doortje (Theodora) de Gietelse Brouwerij bewonen en uitbaten. Tot begin van de jaren zeventig van de 20e eeuw was het hoofdgebouw nog in gebruik als café.

Monument

Waarschijnlijk dateert het huidige gebouw uit de 19e eeuw en gedeeltelijk uit de 18e eeuw. Onder het voorhuis bevinden zich kelders die mogelijk nog ouder zijn. In de vloer van de deel zijn restanten van een rosmolen aanwezig.

In 1952 werd er een onderzoek gedaan naar de woningtoestanden in Gelderland. De oppervlakte en de hoogte in de kamers van het huis zijn voldoende. De muren zijn echter vochtig. Het privaat wordt als onvoldoende beoordeeld vanwege de inrichting en omdat het buitenshuis geplaatst is. Ook de bedsteden worden als onvoldoende beoordeeld omdat ze vochtig en te donker zijn. De algemene toestand wordt als oud en slecht beoordeeld. Het huis zou niet geschikt zijn voor bewoning en niet te verbeteren zijn.

Ondanks deze slechte staat wordt de 'Gietelse Brouwerij' gelukkig begin 1987 op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. In 1990 was het huis sterk vervallen. De nok van het huis was doorgezakt en het rieten dak vertoonde grote gaten. Het voorhuis was nog wel te bewonen maar de dakgoot was verzakt en er ontbraken grote stukken van het pannendak.

Het vervallen achterhuis in 1990
(Heemschut: foto Abele Reitsma)

Restauratie

In 1995 besluit de eigenaresse mevrouw A.J.H. Quarles van Ufford barones van Lynden het pand te verkopen. Alleen het gebouw wordt verkocht. De grond blijft onderdeel van het landgoed de Poll. De koper heeft de plicht het pand te restaureren tot de oude staat.

Nieuwe eigenaar wordt de familie Buitenhuis. Zij maken een begin met de restauratie maar vertrekken in 1999 weer. Eind 1999 wordt de Gietelse Brouwerij gekocht door Jan Willem en Jet Luinstra. Zij hebben het pand in oude glorie hersteld en bewonen het pand nog steeds.

Bronnen:

- Bevolkingsregister Voorst (G.A. Voorst)
- Burgerlijke Stand Voorst (www.wiewas.wie.nl) en Gelders Archief
- Cedula van Ambtslasten 1805 (G.A. Voorst)

- Doop-, trouw- en begraafregisters Voorst (www.zoekakten.nl)
- Gerichtssignaten van Veluwe (O.R.A. Veluwe, Civiele rechtspraak Voorst) (Gelders Archief)
- Hermesen, mr. J.H. - Onder den clockenslach van Voorst, 1993
- Kadastrale kaart Voorst 1832
- Keurrogge Gietelo 1709-1721 (G.A. Voorst)
- Lijst van huizen 1749 (Gelders Archief)
- Markeboek Gietelo (G.A. Voorst)
- Mijnsen, H. - Bijdrage betreffende de eerste vijf leden van de stamreeks van het geslacht Tellegen (in Nederlandsche Leeuw 1943)
- Oude kranten (via www.delpher.nl)
- Protocol van Bezwaar Voorst (O.R.A. Veluwe) (Gelders Archief)
- Reitsma, Abele - Gietelse brouwerij zit gevangen (in Heemschut oktober 1990)
- Verpondingskohier Voorst 1648 (Gelders Archief)

Het meest gefotografeerde huis van Nijbroek

Ineke van der Vegte-van Asselt

In dat mooie oude huis, tegenover de kerk en pomp in Nijbroek, ben ik te gast bij mevrouw Jansen om haar verhalen te horen over het huis en Nijbroek.

De oude pomp is al lang weg, dat vindt mevrouw Jansen heel jammer. Ook de oude school met de klokgevel is verdwenen. Dat was een bijzonder gebouw. In een boekje laat ze mij een prachtig plaatje van de school zien.

Veel is er veranderd in de loop van de jaren in Nijbroek, maar het huis uit 1869 staat nog fier recht tegenover de kerk en de nieuwe pomp. Zo staat het er al meer dan 145 jaar!

Het ziet er nog wel een beetje uit zoals vroeger, toen het een bakkerij met winkel was.

Mevrouw Jansen vertelt dat de heer Harmsen (voorheen ambtenaar monumentenzorg gemeente Voorst), de ramen van de winkel aan de voorkant van het huis heeft getekend toen die vernieuwd moesten worden. In het midden de deur met voorportaal en aan beide kanten de ramen van de etalages. Aan de buitenkant ziet het

er zo ongeveer uit, maar binnen is er alleen de herinnering aan het voorportaal en de winkel, we zitten gewoon gezellig in een kamer met mooi uitzicht op de kerk en de nieuwe pomp.

In de winkel werden vroeger brood en kruidenierswaren verkocht. De mensen aten vooral roggebrood en alleen op zondag een sneetje witbrood! Dat was dan een ware traktatie. De roggebroden waren groot en voedzaam. De gezinnen waren groot en er werd zwaar werk verricht, ze hadden die grote broden nodig. Vaak brachten de boeren de rogge zo van het land naar de bakker. Hij moest er dan brood van bakken. Dat betekende eerst het koren uit de aren slaan, tot meel malen en tenslotte het brood bakken. "Je verdiende er niet veel aan", vertelde mevrouw Jansen.

"Je kunt je het nu haast niet meer voorstellen dat het zo ging."

Als er een kindje geboren was, werd er een groot krentenbrood besteld. Was er iemand overleden, dan werd er plaatbrood gebakken, ook wel een rouwbrood genoemd. In het deeg werd een tak met bladeren gedruwd wat een mooie afdruk gaf als het brood gebakken was. Niet iedereen wilde dat, je kon bij de bakker bestellen zoals je het wilde hebben.

Er kwamen altijd dezelfde mensen in de winkel. De meesten waren kleine boeren, er woonde een enkele grote boer zoals Van Delden in de omgeving. Er waren ook wat losse arbeiders, maar het waren er niet veel.

De eerste klanten van de dag kwamen niet voor brood. Zij kochten spiritus en dronken

De bakkerij van Jansen in 1930, met de kar om brood en levensmiddelen rond te brengen. Links G. Jansen, rechts C. Jansen.

dat. Ze hadden op de warme ovens van de steenfabriek geslapen en vervolgden hun weg. Of ze af en toe werk hadden of een kleine uitkering kregen, dat was niet bekend. Het was akelig dat mensen spiritus kochten en geen lekker warm vers brood.

Als er grasland verpacht werd, hing de hele ochtend de geur van vers brood in het dorp. Er werden dan kleine witte broodjes gebakken, kleine stoetjes. De kinderen renden om 12 uur de school uit op de geur af naar de bakker en kregen een stoetje. Dat was een ware lekkernij in die tijd!

In december rook het lekker naar speculaas in de bakkerij. Mensen die geen Sinterklaas vierden, bestelden speculaas voor bij de koffie. Er werden ook grote speculaaspoppen besteld en gebakken. Lange tijd kwamen zelfs mensen uit Twello speculaas kopen bij de bakker in Nijbroek. Het speciale recept van de speculaas is altijd geheim gebleven!

In 1925 nam de vader van mevrouw Jansen de bakkerij van Greutink over. Vader werkte al bij hem in de bakkerij. Greutink's vrouw "had geen schik" in Nijbroek en zij vertrokken naar Twello. Greutink is toen een bakkerij aan de Iordensweg begonnen. Voor Greutink was Van Duren de bakker in Nijbroek. Helaas kon hij het zware werk van een bakker niet volhouden, al het werk in de bakkerij moest immers met de hand gedaan worden. Van Duren had hartklachten. Hij verkocht de bakkerij en ging op een boerderijtje wonen. Niet zo lang geleden is dat helaas afgebrand.

"De deegmachine is een zware machine van de Storkfabriek uit Hengelo, gemaakt van een degelijk soort staal waar Hoog-

ovens nu nog jaloers op zou zijn", vertelde mevrouw Jansen

De zware deegmachine werd eerst werd door een paard aangedreven. Dat paard liep steeds maar rondjes op een pleintje bij de bakkerij.

In december 1925 kreeg het dorp elektriciteit. Dat was belangrijk voor de bakkerij en het paard hoefde geen rondjes meer te lopen om de machine draaiende te houden. Het duurde echter nog heel lang voordat de omgeving van het dorp elektriciteit kreeg.

De deegmachine zoals die nog altijd in de ruimte staat, waar vroeger brood werd gebakken, foto Ineke v.d. Vegte

De oven werd gestookt met takkenbossen. De bakker onderhandelde met de verpachter van een stuk bos op de Veluwe. Hij had veel takken nodig voor de oven. Die takkenbossen moesten ze zelf van de Veluwe ophalen. Dat was een heel gedoe altijd. Grote, hele grote takkenbossen lagen dan bij het huis en de bakkerij.

"Later lagen er vaten gasolie en werd de oven aangestoken met een snotneus. Dat gaf een enorme vlam. Zo'n groot open vuur mag nu al lange tijd niet meer gebruikt worden, misschien nog wel in een museum. Het was gevaarlijk, gelukkig ging het altijd goed".

Mevrouw Jansen kwam met 15 jaar van school en moest gelijk in de winkel helpen. De grootste klus was op zaterdag de hele bakkerij schoonmaken en alle vloeren goed schrobben en boenen.

Zij heeft haar vader regelmatig moeten helpen in de bakkerij als haar broer aan het venten was. De bakblikken moesten op de schieter gezet worden (een soort brede broodplank met een lange steel). Dat moest vlug gebeuren voordat de bakblikken met het gerezen deeg van de schieter konden glijden en de oven moest zo snel mogelijk weer dicht. Met een soort grote pook moest de bakker het vuur "reuren", verspreiden door de hele oven om zoveel mogelijk overal dezelfde warmte, de juiste temperatuur te krijgen. Dan kon het brood mooi gelijkmatig gebakken worden. De bakker kwam vroeger het brood bij de mensen brengen, hij ventte in de omgeving met paard en wagen. Zijn paard, een witte schimmel, werd altijd door Sinterklaas gebruikt als hij in het dorp kwam. Na paard en wagen kwam er een bakfiets om brood en koekjes rond te brengen. Nog later kwam "de bromkasje".

Oom Gerrit Jansen ventte met de transportmand en hielp zo mee in drukke tijden. Het venten was geen licht werk: met de wagen over de Veluwse dijk door de modder was wel erg zwaar, vooral als het dan ook nog regende.

Ook in de oorlog ventte de vader van mevrouw Jansen met zijn paard en wagen.

Gerrit Jansen met zijn broodmand op weg naar een klant, foto uit

Hij had een zeil over zijn wagen en werd beschoten door een Engelse jager, een gevechtsvliegtuig. Hij dacht zelf dat een arm bakkertje niet beschoten zou worden. Maar welke jager had van boven kunnen zien dat er brood onder het zeil lag? De bakker had geluk, alleen zijn been werd geraakt. Hij werd door de Duitsers nota bene naar het ziekenhuis gebracht. Het liep gelukkig goed af. Het hele dorp sprak erover. Het waren angstige uren geweest tijdens de beschieting.

De laatste jaren dat de bakkerij draaide moest er ontheffing worden aangevraagd. De wetten waren veranderd en de bakkerij voldeed niet aan de moderne eisen. De mensen gingen steeds meer naar supermarkten, wilden alles goedkoop en de bakkerij stopte in de jaren tachtig.

Ooit was er nog een klein kruidenierswinkelje in het dorp, schuin achter de kerk.

Dorpsplein Nijbroek, gezien vanaf de Middendijk rond het jaar 1900.
Links de oude openbare school rechts café De Arend.

De zusters Mien en Dien Kers dreven het winkeltje. Zij woonden in "het kökhuus" en kwamen alleen in het grote huis om te slapen. Dat was ook een herberg zogenaamd. Maar er kwamen alleen bekenden en Mien en Dien gaven meer weg dan ze verdienden.

Mien en Dien hadden ook een koe en een klein wekje vlak bij huis. Hun andere wei was bij het Geersepad en Mien liep met haar juk met emmers tot aan het eind van de wetering om de koe te melken. "Moei" daar noe om komen" verzuchtte mevrouw Jansen.

Mien en Dien zeiden vaak: "Er zit euvral wat an". Ze verdienden met verschillende dingen zo wat geld. Later werd hun winkel cadeauwinkel maar die is er nu ook niet meer. Mensen verdienden niet veel in die tijd vertelde mevrouw Jansen.

"Kleren en lakens werden uitgestukt (versteld), de mensen leken vroeger eerder tevreden en gooiden niets weg".

Het tegenwoordige dorps huis was vroeger een café. De cafébaas liet zijn paarden vaak los lopen om te gaan drinken. Dat werd een vreselijk drama en een groot ongeluk. De paarden verwondden zich aan de punten van het hek dat daar toen stond om de kerk en bij de pomp. Mevrouw Jansen denkt er met afschuw aan terug, wat een afschuwelijke gebeurtenis was dat.

Er is veel veranderd in Nijbroek. De winkels zijn verdwenen. Het café is dorps huis geworden.

Zondags gaat nog "een klein koppeltje" mensen naar de kerk. Op belangrijke feestdagen stroomt de kerk vol.

Het koor heeft tegenwoordig ook leden uit Twello.

Bij de vrouwenvereniging vond men een mooie oplossing voor de frequentie van bijeenkomsten. De kleine avond (elke veertien dagen) is voor de oudere vrouwen en oud en jong komen een keer per maand samen tijdens de grote avond.

De christelijke school had te weinig leerlingen. Men besloot zich te specialiseren op hoogbegaafde leerlingen en trekt zo leerlingen uit de wijde omgeving aan.

De mensen van "het dorpsbelang" proberen het dorp zo levendig mogelijk te maken voor de bewoners. Een fraai bord "Welkom In Nijbroek" prijkt aan de zijgevel van de oude openbare school, nu sportlocatie.

Het oude Nijbroek, de kerk, de school en de oude bakkerij staan tegenwoordig in de spotlights. Herfst 2014 hebben vrijwilligers van "Plaatselijk Belang Nijbroek" de verlichting aangelegd. Met een feestelijk

Sfeerimpressie, gemaakt door Hanneke Stenfert, uit het projectplan 'Sfeervol Nijbroek', oktober 2014.

ceremonieel gingen de lampen 's avonds aan. Veel mensen waren daarbij tot grote vreugde van de Nijbroekers aanwezig: zoveel belangstelling voor hun mooie dorp! De buurman van mevrouw Jansen zegt tegen haar: "En ze zitten altijd maar naor oe huus te kieken en helemaal niet naor 't mienel!".

Doorn & Van der Haar Computers

www.doornvanderhaar.nl

info@doornvanderhaar.nl

Vestiging Vaassen

Vestiging Twello

Wilhelminaweg 3
8171 EJ Vaassen
0578 - 57 58 56

H.W. Iordensweg 32A
7391 KB Twello
0571 - 29 80 80

Verkoop - Reparatie - Websites

Cloud - Onderhoud - Netwerken

“Verkoop bij den keersse”

Bernard van 't Erve

Onroerend goed werd in vroegere tijden veelal onderhands verkocht bij een “Brandende keersse”. Het verkopen met gebruik maken van een brandende kaars, ‘bij den uytgane van den keersse’, was in die tijd de gewoonte bij de verkoop van onroerend goed. Er brandde bij zo’n verkoop een stukje waskaars van een bepaalde lengte en dikte en zolang die aan was, mocht iedereen nog bieden.

Wilde een (keuter)boer een stuk land verkopen dan werd dat bekend gemaakt. Vaak gebeurde dat bij “Kerkespraecke”. Na de kerkdienst ging de koster buiten voor de kerk op een verhoging staan en gaf zo de nieuwtjes door. Hij kreeg hiervoor een paar stuivers.

Op de dag van de verkoop kwamen de gegadigden bij elkaar in de herberg, bij voorkeur aan een ronde tafel. Er werd een pot met snuif- en/of pruimtabak neergezet, evenals een fles brandewijn. Het lag aan de waard of er ook een kwispedoor bij werd gezet of dat men moest “proberen” om de open haard te bereiken. Nadat ook een blaker met kaars op tafel was gezet en met een tondeldoos was aangestoken kon het bieden beginnen.

boven: Kerkespraaksteen bij de kerk in Voorst
links: Stilleven met brandende kaars, Pieter Claesz, Mauritshuis, Den Haag

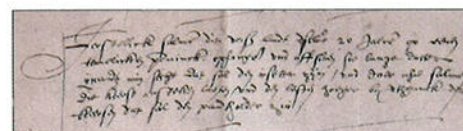

Bij het doven van de kaars had de laatste bieder de slag. Vanzelfsprekend had de fles brandewijn hierop een grote invloed, hoe leger de fles hoe hoger en makkelijker er geboden werd.

Na afloop, als de koper bekend was, werd er een symbolische overdracht van de grond gedaan. De verkoper sprong bijvoorbeeld met een stok over de heg of greppel die het land omgaf, om aan te duiden dat hij het land verliet. Bij een aangrenzend land van de nieuwe koper kon de verkoper een handvol grond over de omheining op het land van de nieuwe eigenaar gooien. Was dit niet het geval dan nam hij een strohalm, een handvol gras of een kluit aarde en gooidde dat de nieuwe eigenaar toe.

In het markeboek van Gietel wordt in het jaar 1631 een pandbrief uit 1610 aangehaald om inzicht te krijgen in het eigendomsrecht van een perceel land van het Gietelsche Veld bij de wetering.

Deze pandbrief is in het archief van Deventer teruggevonden en hierin wordt nauwkeurig beschreven hoe deze “Openbare verpanding bij de keersse” werd gedaan.

Detail van de pandbrief uit 1610, transcriptie zie hieronder

Eerstelijck sal men dit vorschr. [voorschreven] landt d'staet 20 jaeren aane Hermesen, hier Presinck. [dat 20 jaar aan Hermesen op Presinck behoort] opganck van affslagh soo lange datter iemandt mijn sight [zo lang totdat er iemand ‘mijn’ zegt], dat sal den insetter sijn und daerna sal men die keersse an steecken laeten en den lesten hooger bij uytganck der keersse, dat sal den pandholder sijn.

Er wordt dus door de markerichter bij open afslag een “mijner” of “insetter” gevonden. Hierna wordt de kaars aangestoken en de insetter mag als eerste nogmaals hogen. Daarna moet een ieder die nog hoogt dat doen met minimaal vijf daalders. Bij ieder bod krijgt de bieder van het voorgaande bod 2 daalders van 30 stuivers het stuk. De “mijn” roeper, die vóór het aansteken van de kaars de insetter is geworden, krijgt hiervoor bij overbieding 4 daalders plus het recht om als eerste nogmaals te hogen en ook daarvan 2 daalders te verdienen bij een overbieding.

Den setter sal eerstens hooghen, daernae eenen ijederen die't gelieffte hoogt mit

viijff daelders sal daervoor genijeten twee daelder. and eerste nogh hoogen geliefft so van't goetduncken van de leste hooger, solde pandholder deses landt sijn.

De beloofde pandpenningen sullen verlost en betaelt worden an handen die markerichter. Die eene helfte op Karsmisse eerstcomende und d'andere helfte op Karsmisse daernae int jaer als men sal schrijven ano 1610 ende eene.

Verder worden nog allerlei mogelijkheden besproken, die kunnen voorkomen, o.a. als twee mensen precies gelijk bieden; dan heeft de markerichter het recht om een van de twee aan te wijzen die het bod heeft. Het land wordt door de erfgenamen gevrijd en schadeloos gehouden (zonder bijkomende kosten) van alle verpondingen en uitzettingen (soort grondbelasting) zolang de pachtjaren duren.

De nieuwe pandhouder moet ook direct twee goede borgers opgeven, die borg zullen staan voor de betaling.

Extra kosten die door de erfgenamen van de Rackhorst gemaakt zijn zullen met Kerstmis op de pachter verhaald mogen worden, mits zij hem een halfjaar daarvoor verwittigen.

Boerderij 'De Grote Rackhorst' aan de Verlengde Broekstraat 3. Links Arend Hagen, rechts Gerritje Mannessen, foto ongev. 1910

De nieuwe pandhouder mag er een huisje op timmeren van "drie gebout" [drie gebinten]. Na afloop van de pachtjaren wordt aan twee onpartijdige mannen gevraagd te bepalen wat de vergoeding voor dat huisje is. En komen ze er niet uit dan moet het afgebroken worden:

Den pandholder die op dat landt een huyscken van drie gebout mag timmeren als nogh 't getimmer nae vuytganck die pachtjaeren, willen die erffgenamen die pandholder bij 't afllossen tot remissie twee on(par)tijdige mannen vergaderen, En waer den pandholder ten einde niet te vreden en waren, sal hij 't selve getimmer als dan afbrecken.

Dit landt is ingeset door Jan Jansen Brandsen voor 200 daalders. Jansen hoogt nog veertien keer.

Elke hoging van vijf daalders. Jo. Wijnand Hackfort hoogt vier keer. Jacob Sarink hoogt een keer. Daarmede den slag behouden

voor 276 daalders.

Als op den dag 24 Septembr. 1610 den orconde desen bij ons ondergetekend.

Andriessen Schimmelpenninck, markenrigter.

Johan van Steenberg.

A.F. van Appeltorn.

Thomas van der Capelle.

Derck Luloffs.

De tondeldoos, de voorloper van de zwavelstokjes en lucifers, is gemaakt van eind 16de eeuw tot ± 1830. In het kokertje deed men 'tondel' een licht ontvlambare stof, bijvoorbeeld verkoold linnen of katoen.

foto B. van 't Erve

Met het slagijzer en de vuursteen werd een vonk in de tondel geslagen en door te blazen kreeg men een vlammetje.

Deed men het dopje op de koker dan doofde het vlammetje maar de tondel bleef smeulen doordat er door een minuscuul klein gaatje in

In de pandbrief met de verkoop 'bij de keersse', die plaatsvond in de maand september, wordt gezegd dat de kaars wordt aangestoken. In de wintermaanden zou dit gedaan kunnen zijn door een "spriet" aan de open haard te ontsteken en daarmee de kaars te laten ontbranden. In september zal de open haard echter nog niet gebrand hebben en zal de kaars dus mogelijk aangestoken zijn met een "tondeldoos". De afgebeelde tondeldoos is altijd in mijn familie gebleven. Ik ben met deze tondeldoos bij "Kunst en Kitsch" geweest en daar vertelde men mij dat het heel uniek was dat het slagijzer er nog bij was. Een enkele keer kwamen ze nog wel eens tondeldozen tegen, maar altijd zonder slagijzer.

de dop zuurstof bij kon komen. Door het dopje te verwijderen en zachtjes te blazen kon men opnieuw vuur maken. Het kettinkje diende er voor dat het dopje niet verloren raakte en om de tondeldoos op te hangen bij o.a. de open haard of aan de broekband mee te nemen.

Met de pen door Voorst

Tekst: Ada van der Goot-van Eck
Tekening: Jan Lubberts

De Noteboom

De Noteboom werd in 1798 gebouwd als herberg van de Terwoldse herbergier Jan Noteboom. Aanvankelijk noemde hij zijn café De Nieuwe Wijk, naar het nabijgelegen en in 1945 afgebrande boerenhof De Wijk. Ten teken dat men in de Noteboom vertoefde, hing oudtijds boven de voordeur een houten uithangbord met als afbeelding een notenboom.

Het was geen toeval dat Jan Noteboom zijn herberg liet bouwen aan de Bandijk. De dijk was immers onderdeel van een druk 'bevaren' handelsweg van en naar de Hanzestad Deventer. In 1931 liet eigenaar Jan Willem Roeterdink de herberg verbouwen,

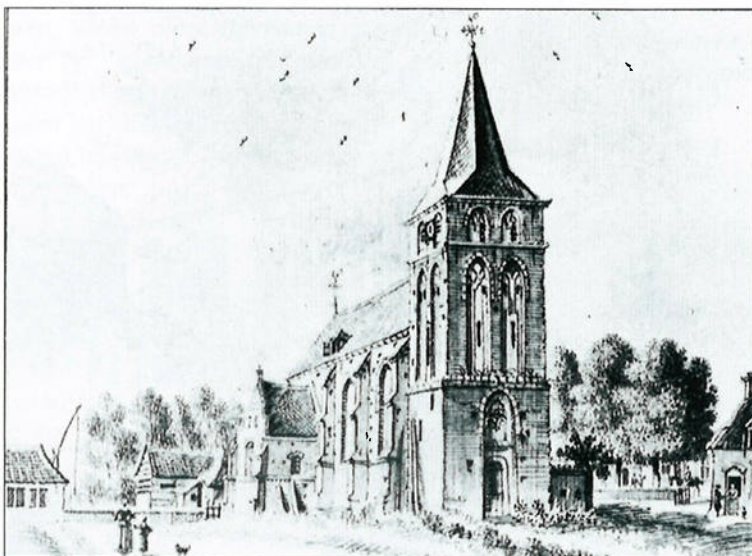
waardoor het café zijn huidige aanzien kreeg. Van de oude herberg resteren nog de achterzijde van het huis, de kelders en de merkwaardige gewelfde keldergang die onder de hele breedte van het huis doorloopt.

Het verhaal gaat dat in de winter van 1813, toen Deventer bezet was door de troepen van Napoleon, o.a. de Kozakken te hulp geroepen werden. Deze Zuid-Russische ruigaards, van wie verteld werd dat ze de smaak van hun jenever versterkten door er peper aan toe te voegen, gebruikten de keldergang van De Noteboom om Franse soldaten te bespieden.

Hotel van Enter in Twello

Jan Groenenberg

Jan de Beijer tekende in 1744 "het dorp Twello" met de N.H. Kerk. Hij tekende 'ad viv:delin:' dat wil zeggen 'naar het leven getekend', dus zoals het er werkelijk uitzag. Op die tekening staat rechtsonder het huis van Antonij van Enter. Later genoemd Antonij van Enters hofstede, de Statenhoed en Hotel van Enter. Dit artikel beperkt zich tot de periode waarin de familie Van Enter uitbater was van Hotel van Enter.

Jan de Beijer 1744 met rechts Antonij van Enters hofstede

Antonij van Enter

Antonij van Enter was op 29 maart 1716 te Deventer getrouwd met Johanna Brascamp. Johanna was de dochter van Engelbert Brascamp, koster en schoolmeester te Twello en Grietje Elsmen. Hoewel ze in Twello was geboren trouwde ze in Deventer. De reden hiervoor kan zijn dat haar vader daar vandaan kwam maar ook dat zij al zeven maanden zwanger was bij haar huwelijk. Wel werd het eerste kind, Engelbert van Enter, in Twello geboren. Waarschijnlijk woonde het echtpaar toen ook al in Twello naast de kerk. Het huis

was eigendom van Wolter Brascamp, de broer van Johanna. Wolter en zijn vrouw Maria van Beek verkochten het huis op 18 mei 1723 voor 200 gulden aan Antonij en Johanna. De onderhandse verkoop werd pas in 1739 in het protocol van bezwaar ingeschreven. Waarschijnlijk hield dit verband met een lening van 1500 gulden die Antonij en Johanna dat jaar afsloten bij Abraham Duykink, koopman te Deventer. Hierbij diende 'Antonij van Enters hofstede' samen met de 'Heilige Geest hofstede' als onderpand.

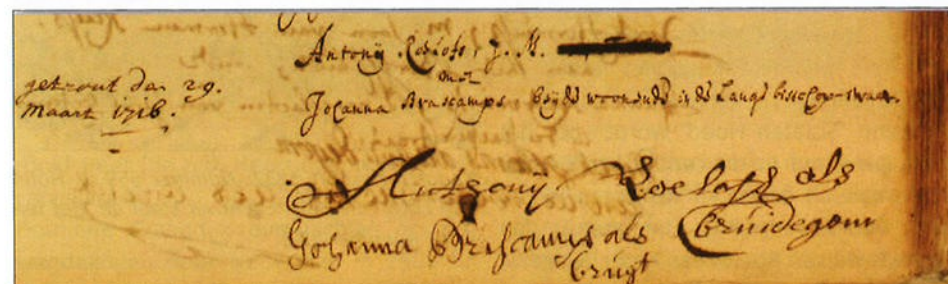
Onbemiddeld was het echtpaar niet. In 1735 kochten ze voor 1400 gulden de helft van het 'erve en goed de Hof ten Dale'. De andere helft werd voor hetzelfde bedrag gekocht door Wolter Brascamp en zijn vrouw Maria van Beek.

Twee jaar later, in 1737, kochten Antonij en Johanna de 'Heilige Geest hofstede aan de Twelse Brink'. Later werd dit huis 'Meilinkshofstede' genoemd. Deze boerderij stond op de plek waar nu de bibliotheek van Twello staat.

Op 1 juli 1749 liet Antonij van Enter peinden

(beslag leggen) op de ongereede goederen van zijn zwager Wolter Brascamp. Wolter bleef in gebreke bij het afbetalen van schulden van ruim 2500 gulden waarvoor Antonij zich borg had gesteld.

Ook Antonij kon blijkbaar niet altijd aan zijn financiële verplichtingen voldoen. In 1751 verklaarde Roelof van Enter, de zoon van Antonij en Johanna, dat zijn ouders een schuld hadden bij Abraham Duykink van 1875 gulden na een peinding (beslaglegging) op 'Van Enterens hofstede' en de 'Heilige Geest hofstede'.

Huwelijk van Antonij Roelofs en Johanna Brascamp te Deventer 29 maart 1716

In een artikel van mr. J.H. Hermesen uit 1989 lezen we dat de reputatie van de herberg aanvankelijk niet smetteloos was; "Meerdere keren werd in de gelagkamer een gast 'gepluckhaert' of met 'het blanke mes' het leven zuur gemaakt".

De herbergier moest zich in 1728 voor het Veluws Landgericht verantwoorden omdat hij Berend Boerboom uit Wilp, pachter van de wijnbelasting, had mishandeld. Bij een controle ontdekte Boerboom met assistentie van de onderschout na 2 á 3 uur tevergeefs wachten dat Antonij van Enter een voorraad "gefraudeerde wijn" bezat. De wijn werd in beslag genomen. Toen Antonij voor de dag kwam heeft hij Berend "de wijn ontweidigt, voor de cop geslaagen en tegen de grond gesmeten". Hoewel Antonij een boete kreeg van twee Heeren-

gulden voor de mishandeling en de fraude met wijn, werd hij in 1743 zelf pachter van de belasting op 'gebrande wateren'.

Roelof van Enter

Na het overlijden van Antonij van Enter in 1753 werd de herberg voortgezet door zijn vrouw samen met hun zoon Roelof van Enter. Roelof was op 7 november 1728 gedoopt te Twello en trouwde op 1 juni 1764 met Mechtelt Willems, geboren te Voorst. Er werden uit dit huwelijk twee kinderen geboren; Antonia in 1765 en Willem Jan in 1767.

In 1760 werd de 'Hof ten Dale' door Roelof van Enter en Engelbert Brascamp voor 1900 gulden verkocht aan Tonis Warners en Maria Jansen Olthof. Roelof behield een "hoekje land uit de Hof ten Dale". Dat lag

ten zuiden van de huidige Dorpsstraat. Roelof van Enter overleed op 1 december 1783. Zijn zoon Willem Jan was toen 16 jaar. De herberg werd voortgezet door zijn moeder tot zij in 1812 overleed. Op 25 december 1795 had Willem Jan van Enter I *"ten huijze van den weduwe van Enter in het Twello, met een tang Herman Dijks geslagen en gebloedwond"*. De reden voor deze mishandeling was het feit dat Herman Dijks had gezegd dat van de gereformeerden *"niemand zalig kan worden omdat aan het kruijs niet geloofde"*. Behalve herbergier was Willem Jan van Enter ook onderburgemeester van Twello, lid van de eerste gemeenteraad van Voorst en dijkshrijver van de Veluwe.

De naam 'Staaten Hoed' wordt voor het eerst genoemd in de cedula van amptlasten van de erven en woningen in het ampt Voorst van 1802. Eigenares is dan de weduwe van Roelof van Enter. Mogelijk heeft de naam te maken met de 'staaten' (het dagelijks bestuur) van het Polderdistrict Veluwe dat sinds 1798 vergaderde in herberg van Enter. Na de opheffing van de herbergen de Klok en de Hof van Gelderland rond 1815 was de Statenhoed de belangrijkste herberg in Twello.

Willem Jan van Enter I

Willem Jan van Enter trouwde in 1809 met Fennigjen Thijssen Swarts. Ze kregen vier kinderen. Na het overlijden van Fennigjen hertrouwde Willem Jan met Aaltjen Mol op 14 januari 1818. Aaltjen kreeg maar liefst veertien kinderen. Willem Jan II de oudste zoon uit dit tweede huwelijk werd geboren op 11 juli 1818. Hij werd de opvolger van zijn vader na diens overlijden in 1848. Drie dagen voor zijn dood had hij de herberg aan zijn zoon Willem Jan II verkocht voor 3200 gulden.

Op de kadaasterkaart van 1832 staat een vierkant huis met schuur ingetekend. De plattegrond lijkt sterk op het pand dat er nu nog staat.

Kadastrale kaart 1832. Nummer 659 is 'Hotel van Enter' en daar tegenover staat de 'Hof ten Dale' (nummer 678).

In 1846 kreeg Willem Jan van Enter I een boete van 25 gulden omdat hij geen patent had als kegelbaanhouder. De boete werd opgelegd door Cornelis Verschoor, deurwaarder te Apeldoorn. Blijkbaar had Willem Jan een kegelbaan in de tuin aangelegd zonder daartoe bevoegd te zijn. De verklaring van Aaltje Mol dat zij niet wisten dat dit aangegeven moest worden mocht helaas niet baten.

Willem Jan van Enter II

In het artikel van Hans Hermesen lezen we dat Willem Jan van Enter II de oude herberg rond 1850 verbouwde tot het hotelgebouw zoals het er nu nog staat. Het gebouw bestond in 1872 uit 3 verdiepingen. Op de tweede en derde verdieping waren 8 slaapkamers en op de eerste bevonden zich twee zalen en een balkon. Beneden bevonden zich de ontvangstkamer, een

Hotel van Enter rond 1904

rookkamer (de zgn. Heertjeskamer) en de gelagkamer.

Dominee Craandijk overnachtte op zijn wandelingen door Nederland in 1888 bij 'logement Van Enter'. Hij betrad na een lange wandeling in de regen *"met levendig genoegen de helder verlichte ontvangstkamer"*. *"Een goed deel van de kamers is (...) bezet"*. Blijkbaar was de populariteit van logement Van Enter groot.

Willem Jan van Enter II was behalve herbergier ook polderontvanger. Hij trouwde in 1866 met Johanna van Baaren. Ze kregen twee kinderen die beiden op jonge leeftijd overleden. Na het overlijden van Johanna hertrouwde Willem Jan met Johanna Lebbink in 1873. Hun zoon Willem Jan van Enter III werd geboren op 21 februari 1875. Willem Jan II overleed twee jaar later op 5 maart 1877. Johanna Lebbink hertrouwde in 1881 met Jan Arend Beerman. Johanna overleed in 1892. Jan Arend Beerman was stalhouder en exploiteerde Hotel van Enter tot zijn overlijden in 1904.

Willem Jan van Enter III verbleef van 1889

tot 1892 in Doetinchem en na zijn terugkeer in Twello vertrok hij op 24 augustus 1899 naar Amsterdam. Tussen 1900 en 1910 keerde hij weer terug naar Twello. Hij overleed te Twello in 1928. Zijn vrouw Hermine Christine Nanette Elise Sickesz overleed in 1962 en werd begraven te Wassenaar.

Op 16 juni 1876 was een tweede zoon geboren, Johan Hendrik. Hij emigreerde op 16 jarige leeftijd in 1893 naar Amerika. Hij vertrok vanuit Amsterdam met het schip 'Poland' en kwam Amerika binnen via Ellis Island bij New York. John Henry van Enter trouwde op 9 september 1899 in Boyden, Sioux, Iowa met Effie Dijkstra. Zij was geboren in 1872 te Hennaarderadeel in Friesland en in 1887 met haar ouders naar Amerika geëmigreerd.

De verdere geschiedenis van Hotel van Enter is te vinden in de uitgaven die in de lijst met bronnen vermeld staan.

De bronnen bij dit artikel van Jan Groenberg treft u aan op bladzijde 41

Peter Visser, verwer in de 19^e eeuw

Ita van Dijk

Op 12 september organiseert OKV Voorst in De Arend in Nijbroek een tentoonstelling met schilderijen, vooral dorpsgezichten, van Peter Visser. Hij maakte deze in het midden van de negentiende eeuw, toen hij als huisschilder door de velden en dorpen trok in een groot deel van Gelderland en Salland. Verwer staat er dan ook achter zijn naam bij de vele geboorte-aangiften die hij doet.

Bijna twee eeuwen geleden wordt Peter Visser geboren in Doetinchem, op 16 januari 1818. Hij heeft dan al een oudere broer Johan Machiel en een zus Elizabeth. In 1823 wordt Gerrit Jan geboren, die na een half jaar overlijdt op 20 januari 1824. Daarna verhuist het gezin naar Elburg.

Peters vader is daar gerechtsdienaar, zoals het in de oude spelling heet, en zijn moeder 'zonder beroep'. De drie kinderen zijn blijkbaar vooral goed in ambachten, want Johan Machiel wordt schoenmaker, Peter timmerman en later schilder en zus Elizabeth wordt naaister. Zij trouwt in 1838, 22 jaar oud, met Gerrit Vos, een schoenmaker uit Elburg. Peters huwelijk volgt op 20 oktober 1842, wanneer hij 24 jaar oud is. Hij trouwt met de Elburgse dienstmaagd Stientje Nagelhout, 18 jaar oud. Johan Machiel trouwt niet. Hij overlijdt in 1845, op 30-jarige leeftijd.

In 1843 krijgen Peter en Stientje hun eerste kind, Petrus. Daarna volgen er nog zes in

Elburg, waarvan er drie jong overlijden. Op 10 maart 1855 verhuizen de Vissers van Elburg naar Oene, waar zoon Aalt geboren wordt. De baby overlijdt op 26 april 1856, nog geen twee maanden later gevolgd door moeder Stientje. Peter Visser blijft achter met vier jonge kinderen.

Een half jaar later trouwt hij dan ook weer. Nu met Johanna Jonkers, de 19-jarige dochter van de veldwachter. Zelf is Peter inmiddels 39. Het eerste kind van hen samen is al onderweg en wordt op 9 juni 1857 geboren: Peter, genoemd naar zijn vader. Eind 1858 komt er een broertje bij, Elbartus, het laatste Vissertje dat in Oene geboren wordt. Peter, Johanna en de kinderen pakken hun spullen bij elkaar en verhuizen rond 1860 naar Arnhem, waar Johanna geboren is.

Deze verandering van omgeving betekent ook een verandering in het werk van Peter Visser, of in ieder geval in wat daarvan terug te vinden is. In de jaren in Elburg en

Oene trok Peter Visser door de dorpen en langs boerderijen in de wijde omtrek. Hij heeft daar zijn sporen nagelaten door niet alleen huizen te schilderen, maar ook door schilderijen te maken van de dorpen en boerderijen die hij op zijn route zag.

detail van het schilderij van *Dorp Oene*

Zo heeft hij in 1854 een hele reeks gemaakt van onder andere Wilp, Oene, De Blankemate en Epe. Zijn stijl doet denken aan de naïeve schilderkunst, doordat hij vormen tekent die hij later inkleurt met verf of inkt. Toch werkt hij heel gedetailleerd. Het is niet alleen mooi om te zien hoe hij rondtrok op zoek naar werk, maar ook om te zien hoe hij zijn schilderkunst verbeterde in de loop der jaren. Uiteindelijk is hij zo ver gevorderd dat hij in Arnhem niet alleen huisschilder is, maar volgens het adresboek ook teekenmeester. Of hij dan zelf nog aan schilderen toekomt, is onbekend. Er zijn nog geen schilderijen uit Arnhem gesignaleerd.

Intussen groeit het kindertal wel door. Elf kinderen krijgen Johanna en Peter samen, waarmee het totaal aantal jonge Vissers op negentien komt. Het negentiende kind, Andries (13 juli 1879), ziet zijn vader echter nooit. Op 10 februari 1879 verdrinkt Peter Visser in de Rijn, "door de duisternis misleid" aldus de Arnhemse Courant. De

volgende ochtend wordt zijn lijk uit de rivier gevist.

Arnhem, 11 Febr. Alhier is een bejaard man, **verver van beroep**, gisterenavond, door de duisternis misleid, te water geraakt. Heden-ochtend werd aan de Verlengde Rijnkade zijn lijk opgevischt. Hij laat eene weduwe met 4 kinderen achter.

Dagblad de Tijd, 3 feb. 1879

Vrijwel de hele Arnhemse periode (vanaf 1859 of 1860) heeft de familie Visser op Bloemstraat 71 gewoond, wat huis H 525 was toen er nog geen huisnummers aan de straatnaam gekoppeld waren. De Bloemstraat is een zijstraat van de Steenstraat.

Straatbeeld Bloemstraat Arnhem rond 1920, foto beeldbank Gelders Archief

Waarschijnlijk was het een arme straat. Blijkbaar was de fraaie Steenstraat dat ook: achter de mooie gevels scholen krotten, aldus Menno Potjer. Hij was docent geschiedenis en publiceert regelmatig artikelen over de geschiedenis van Arnhem. Oude foto's laten vooral kleine woningen zien aan de Bloemstraat. Niet iets waar je met zo'n kindertal zou willen wonen. Maar ook de huizen aan het Westeinde, waar het gezin volgens de adresboeken van Arnhem op nummer 25 gaat wonen, zijn niet groot. Daar vind je vooral beneden- en bovenwoningen.

fragment van 'Gezicht op Epe'.

fragment van 'Gezicht op Zwartsluis'.

Een rijk man is Peter Visser niet geworden als je naar deze omstandigheden kijkt. Maar hij heeft met zijn schilderijen iets bijzonders nagelaten: zijn blik op de wereld in het midden van de negentiende eeuw. Een groene wereld – in de schilderijen inmiddels meer neigend naar blauw – in een tijd die wij alleen maar kennen van de overlevering.

Op zoek naar nazaten en schilderijen

Het zou natuurlijk prachtig zijn om de nazaten van Peter Visser zijn verzameld werk te kunnen tonen. Daarom wordt er naar hen nog steeds driftig gezocht. Ze kunnen behalve Visser allerlei namen hebben: onder andere Kraai, Van Londen, Speldenbrink, Tilemans, Van Rosmalen, Van Rijsewijk, Aalbers, Teunissen, Zoet, Harmsen, Van Hummel, Van der Meer. Dit zijn de namen van de echtgenoten van de dochters en kleindochters van Peter Visser. De meesten zijn geboren in en rond Arnhem. Een tak van de familie lijkt naar Den Haag verhuisd te zijn en één kleinzoon is naar Groningen vertrokken.

De redactie van *Kroniek* bedankt het 'project Visser' en de bezitters van een Visser-schilderij voor het beschikbaar stellen van (fragmenten van) hun schilderijen. Ook Ita van Dijk bedankt voor het schrijven van dit artikel.

We hopen dat het project Visser op 12 september een geslaagde tentoonstelling heeft in Nijbroek en we raden al onze lezers aan daar een kijkje te gaan nemen!!

Peter Visser had een geheel eigen, beetje naïeve stijl, zijn details zijn opmerkelijk, deze uit Voorst.

Uit advertenties is bekend dat er nog een broer en zus Anneke en Henk Visser moeten zijn, geboren rond 1949 in Groningen, kinderen van Petrus Hermanus Visser. Ook zijn of waren er de broers Jan en Frans Visser, zonen van Johan Machiel, die in 1955 overleed.

Zij worden allemaal gezocht. Laat het ons vooral weten als u iemand van de bovenstaande families kent. We laten ze graag het werk van hun verre voorouder zien.

Ook zijn we natuurlijk erg benieuwd of er nog meer schilderijen van Peter Visser zijn. Ook dat horen we graag.

Zuken naar de bron

Tinus van het Slyck

Zuken naar de bron

De Gietelse Brouwerie:
van olds een verzamelpunt
en 't olde mo'j mangs wat verniejen,
zoda'j het benutten nog könt.
Het deurrieje-koetshuus is kloar;
een Poll-monument huur ie doar.

+++

Zo'n landgoed lig altied bi water.
Veur bier is dat levensbelang.
Wi zuukt naar de bron völle later
en Gerrie die brach het op gang:
De weie in, naar 't leegste punt,
o'w het nog zien borrelen könt.

+++

Een ziearm löp hoaks richting landhuus,
kump uut bi een drenkpunt veur 't vee
en as wi de laan' naar de Poll kruust
löp Flierte nog steeds met ons mee,
duukt onder de Deventerweg,
bi Bonekamp kom ie terecht.

+++

Eën Flierte die kronkelt naar Twelle.
Haanstroate wil'n ander vertellen,
waar water ok wel öp wol wellen
en Pollse historie ging spellen.

Tinus van het Slyck

De Flierte langs de Bonenkampsweg staat bijna droog

De Bonte Beer in Voorst

Gerrie Groenewold

Dorpsherberg de Bonte Beer op de hoek van de Straatweg en de Klarenbeekseweg bestond waarschijnlijk al voor 1600. In de 17e eeuw was er ook nog een brouwerij aan verbonden. De Beer was tot de opheffing rond 1870 één van de belangrijkste trefpunten in de Voorster samenleving. De herberg was een veel gezochte vergaderplaats voor bijvoorbeeld het markebestuur en een bekend veilinghuis: menig nu nog bestaand boerenhuis in Voorst wisselde in de Beer wel eens van eigenaar of pachter. De eerste vermelding van De Beer werd gevonden in het doopboek van Voorst: "4 jul 1686 Vader Jan Hendricks in den Beer. Kint Jacob". De vader van Jan Hendricks, Hendrik Janszoon Woudenberg, stond al in 1659 bekend als 'weert' te Voorst. Daaruit blijkt dat De Beer al in 1659 een herberg was.

De herberg „De Beer“ te Voorst (18de eeuw)

De historie voert echter verder terug. De Beer stond eerder bekend als 'Wagemanshofstede' zoals blijkt uit een vertering door het ambtsbestuur van Voorst in 1657. Wagemanshofstede was genoemd naar een

bekende 17de - eeuwse Voorstenaar Hans Wagemans. Hij stamde uit een bekende herbergiersfamilie. Een verwant, Lubbert Wagemans was in 1650 herbergier van brouwerij De Zwaan in Terwolde.

Hans Wagemans was ook herbergier. Dat blijkt uit een brief van 1606 waarin hij zijn beklag doet over de Gelderse redoute-opzichter Sinnema, die met zijn hele gezin en acht paarden was ingekwartierd in de herberg van Wagemans. Dat bezorgde de Voorster herbergier grote overlast. De oorsprong van de herberghistorie voert dus zeker terug tot 1606.

De familie Wagemans

Hans Wagemans is de naamgever van Wagemanshofstede. Aan de herberg was, zoals destijds niet ongebruikelijk, een boerderij verbonden. De eigenaren werden in sommige archiefstukken dan ook met verschillende namen aangeduid: boer, hospes, weert, herbergier of bouwman. In 1654 werd het pand her- of verbouwd. Waarschijnlijk is het toen ook in andere handen overgegaan.

Eigenaren:

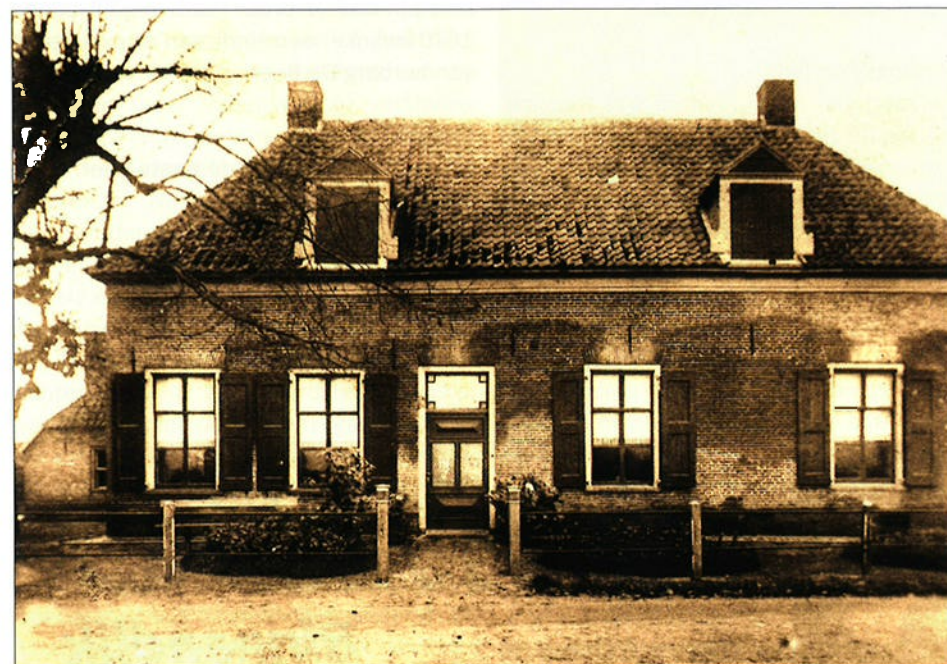
1659-1719: Woudenberg

Hendrik Janszoon Woudenberg had drie zonen waarvan er twee herbergier werden. Jan Hendrikszoon Woudenberg werd herbergier op de Beer (± 1680 - 1715) Hij had vijf kinderen. Zijn tweede vrouw, die hij in 1702 trouwde, heette Reintje Claesen van Schoten.

Na het overlijden van Jan Woudenberg hertrouwde Reintje Claesen van Schoten met Evert Gerrits (1717). In 1719 verkopen de kinderen Woudenberg het kindsdeel aan hun moeder en stiefvader.

De enige zoon van Jan Woudenberg, Heimerik Woudenberg, was kerkmeester van Voorst en woonde in 1749 op Woudenbergs' Nijgetimmer.

De andere zoon Warner of Waender Hendrikszoon Woudenberg werd herbergier op het Rode Hert (1690-1720)

De Beer in 1917

1719-1784: Evert Gerrits Brink

Evert Gerrits noemde zich ook Evert Gerrits Brink. Hij was voor zijn huwelijk met Reyntje Claessens van Schoten gehuwd met Jenneken Jansens Buitenweerd.

Hij had een dochter Maria Everts Brink. Zij trouwde in 1763 met Jacob Planten.

1784-1881: familie Planten

Jacob Planten

Jacob Planten legde de grondslag voor de bekendste herbergiersfamilie van Voorst. Jacob Planten kwam uit Varsseveld waar zijn vader voogd van Wisch was en daar een herberg dreef. Jacob was aanvankelijk tuinman op de Poll en werd dus door het huwelijk met Maria Everts Brink herbergier. Al in 1770 beheerde hij de herberg de Beer. In 1784 volgde de definitieve overname door een boedelscheiding. Jacob Planten stierf op 11 december 1791 en werd begraven in de kerk van Voorst.

Nicolaas Planten

De zoon van Jacob Planten was Nicolaas. Hij volgde zijn vader in 1794 op. Nicolaas trouwde met Anna Brink. Zij was een dochter van Jan Rijkelt Everts Brink, herbergier van 't Rode Hert en een oom. Zij waren dus neef en nicht. Ze kregen negen kinderen.

Tot 1881, bijna 100 jaar lang, bleef de herberg in bezit van de familie Planten. Door verwantschap van de eigenaren werd de herberg nooit verkocht maar ging het bezit steeds door vererving over.

Nicolaas Planten genoot aanzienlijke bekendheid in de gemeente Voorst. Hij was in de Franse tijd lid van de Conseil Municipal (een soort dorpsraad) en later was hij onder meer lid van de eerste gemeenteraad van Voorst samen met twee andere herbergiers: Jan Kok uit Wilp en Willem Jan van Enter uit Twello. Ook was hij lid van de Commissie van bestuur van de Voorster Zomerdijk en kerkvoogd. Hij liet in 1839 een 'heerenbehuizinge' bouwen ten noorden van De Beer. Hij noemde die Plant-Hoven. (Rijksstraatweg 56)

In 1852 droeg Nicolaas Planten de herberg over aan zijn jongste zoon Nicolaas Planten jr. Deze exploiteerde de herberg samen met zijn oudere broer Jacob nog 20 jaar. In 1870 kwam er een einde aan de exploitatie van herberg De Beer.

Bronnen:

- De geschiedenis van de Bonte Beer mr. J.H. Hermesen
- Gemeentearchief Voorst
- Archief OKV.

Gevelstenen, muurankers en uithangtekens (8)

Ed Stol (tekst) en Corrie Stol-Wouters (foto's)

Vaassenseweg 8 Terwolde

Deze boerderij heeft ook andere namen gekend zoals *Estede hofstede*, *Bewesten*. Het is een echte Oost-Nederlandse naam, later *Averenk* genoemd. Een eerste verklaring van de naam is dat deze is afgeleid van een persoon of boerderij 'over de enk', aan de overkant van de enk. Een meer verantwoorde verklaring is dat de boerderij is genoemd (1396) naar de vooraanstaande Deventer familie 'Averenk'. Naar alle waarschijnlijkheid kan worden aangenomen dat de familie Averenk (Hessel en Luloff Averenk) enkele eeuwen geleden de eerste eigenaar is geweest. Meer bronmateriaal omtrent de herkomst van de naam is niet te achterhalen. In het haardstedenregister van 1749 staat *de Averenk* geregistreerd als een 'vol erva' met vier haardsteden en de nog steeds in topconditie verkerende bomen rondom de boerderij houden gelijke tred met *het Averenk* of zijn nog veel ouder. Het moet een van de grootste boerderijen van Terwolde zijn geweest. De boerderij behoorde toe aan de Stichting *het Burgerweeshuis Deventer*.

In de loop der tijden is deze meerdere malen verbouwd of zelfs herbouwd zoals in 1939. Toen wij voor ons boek op 9 mei 2015 een bezoek brachten aan *de Averenk* werden wij welkom geheten door Johanna Elisabeth Ruiterkamp- Willemsen (nu 92 jaar oud). Zij is de vrouw die als jong meisje op 20 juli 1939, woonachtig op *het Averenk*, als elfjarige, de eerste steen mocht leggen voor het bestuur van het Burgerweeshuis en daarvoor een zilveren troffel met inscriptie ontving welke zij ons met veel trots toonde.

De gebruikte steensoort voor de boerderij is van uitstekende (vooroorlogse) kwaliteit.

Op de stichtingssteen (33 x 66 cm) staat vermeld: 'Eerste steen gelegd door Johanna Elisabeth Willemsen op 20 juli 1939 voor het Burgerweeshuis te Deventer'.

De boerderij is evenwel niet aangemerkt als monument omdat deze geen bijzondere kenmerken heeft.

Aangeboden door het Bestuur van het Burgerweeshuis te Deventer bij het leggen van de eerste steen voor het *Averenk* door Johanna Elisabeth Willemsen, Terwolde 20 juli 1939

Hallo JUMBO
Twello, Duistervoordseweg 11 **Binnendijk**

Voorst schrijft geschiedenis..... met onbekende voorwerpen

Bertus ten Bosch en redactie

In de vorige Kroniek werd in deze rubriek een oproep gedaan naar voorwerpen die gemaakt werden van granaathulzen. We ontvingen een reactie van Bertus ten Bosch, die een grote verzameling van dergelijke voorwerpen heeft.

Eris in de vorige eeuw een periode geweest, die ongeveer een jaar geduurd heeft, dat een aantal mensen zich bezig hield met het bewerken van granaathulzen. Met de Bevrijding lag het overal bezaaid met deze hulzen, van allerlei formaat. Daar veel mensen nog zonder werk zaten, gingen ze deze hulzen bewerken. Het meest werden er bloemvazen van gemaakt, maar ook andere dingen. Ik heb door de jaren heen een aantal van deze hulzen verzameld, bewerkt en onbewerkt. De onbewerkte, ongeveer dertig stuks, heb ik ondertussen weggegeven aan een elfjarige jongen, die helemaal bezeten is van de Tweede Wereldoorlog. Hij heeft al een presentatie gegeven op school met de attributen die hij van mij gekregen

heeft. Maar van de bewerkte hulzen kan ik nog geen afstand doen. Achter iedere huls zit een verhaal. Ze zijn gemaakt als mooie bloemenvaas voor de vrouw. Eén bewerkte huls heb ik, waarop met een centerpunt is geschreven: 'Voor Jannie'. Ik kwam hem tegen op de rommelmarkt. Is Jannie dood of zijn ze gescheiden? De huls is in elk geval weggedaan. Op bijgaande foto mijn verzameling. Niet alleen vazen, maar ook een vijftal bedkruiken, twee kolenkitjes, een stofblik en een mes met het handvat van een huls. Ook twee beschilderde hulzen.

De redactie heeft via marktplaats ook een bijzondere vaas (gemaakt van een granaathuls) op de kop getikt. Deze heeft aan de onderzijde de volgende inscriptie: Nederland bevrijd 5.5.1945 – TWELLO 12.4.1945.

Herkent iemand deze vaas en weet u wie deze heeft gemaakt?

Bronnen bij het artikel van Jan Groenberg over Hotel van Enter op pag. 28 ev.

- Civiele Rechtspraak Voorst (O.R.A. Veluwe) in Gelders Archief
- Doop-, trouw- en begraafregisters Twello en Deventer via internet: <http://zoekakten.nl> voorheen <http://genver.nl>
- Geboorte-, trouw- en overlijdensakten van Voorst via internet: www.wiewaswie.nl
- Hans Hermesen: Herberg Van Enter was eeuwenlang 'zoete inval' (Deventer Dagblad 5 dec. 1989)
- Josien Schutte: Hotel Van Enter. Haar geschiedenis, van verleden tot heden
- Processen Verbaal van de directe belastingen, gemeente Voorst 1833-1861 (G.A. Voorst)
- Protocol van bezwaar Twello (O.R.A. Veluwe) in Gelders Archief

expert
Expert Twello

 zedwell
finance & organisatie
www.zedwell.nl
E info@zedwell.nl
M 06 - 53678562
Koningin Wilhelminaweg 15
7391 ER Twello

De Kar in Klarenbeek

Jack Damen

De weg tussen Zutphen en Apeldoorn was in de achttiende eeuw reeds een belangrijke handelsroute. De weg liep via Voorst, Gietelo en de latere buurtschap 'De Kar'. De weg was niet meer dan een zandweg met houten overkluizingen ter plaatse van kruisende watergangen. Het verkeer zal overwegend hebben bestaan uit voetvolk, ruiters, door paarden getrokken koetsen en wagens met handelswaar. Voor het gebruik van deze weg moest men tolgeld betalen waarmee onder andere in de kosten van onderhoud werd voorzien. Dit onderhoud zal in hoofdzaak hebben bestaan uit het egaliseren van wielsporen en zorg voor goede afwatering.

Komend vanaf Voorst en gaande richting Apeldoorn passeerde men drie maal een tol. De eerste tol aan de Rijksweg in Voorst. De tweede tol bevond zich 60 m voor de grens van het Ampt-Apeldoorn. Hier werd de grens gemarkeerd door een, nu verdwenen, grenspaal. Een derde tol bevond zich op de plaats waar de wegen vanuit de richting Deventer en Zutphen samenkomen, tegenwoordig nog steeds bekend als 'de Tol'. Ter hoogte van de tolhekken ontstond een herkenbare bedrijvigheid: gelegenheden voor het verfrissen

van mens en dier, reparatie van wagens en het beslaan van de paardenhoeven. Het wegslepen van vastgelopen voertuigen zal ook een bron van inkomsten zijn geweest. Een vergelijking met een 'wegenwachstation' is hier niet onterecht. Omstreeks 1825 werden de wegen verhard en de tolhekken vervangen door een stenen tolhuis. (Het tolhuis in Voorst bevindt zich nog in oude staat. Het tolhuis bij De Kar staat er nog, alhoewel niet meer in oorspronkelijke staat door bouwkundige aanpassingen in de 2e helft van de vorige eeuw.)

1907: De familie Bloem voor het café 'De Kar'. In de deuropening Bart Bloem, eigenaar en kastelein met een dienblad. Zittend (van li. naar re.): Sjaak Kroese, Tiens Bloem, Drikus Bloem en echtgenote Drika Nijhof; Staand: Wim Bloem en echtgenote Grada Biesterbos; Geheel rechts voor het opkamerraam de dienstmaagd Griet Harmsen.

Tussen de grens en de grote Wetering stond omstreeks 1700 een huisje bewoond door "Gerrit Herremens karreman op de weteringe". Zijn zoon, Albert Gerrits Karman, erfde in 1717 het bezit. In 1733 pachtte Albert Carman voor een periode van zes jaar het recht om tol te innen waarvoor hij jaarlijks een bedrag van 205 gulden moest afdragen. In het 'haardstedenregister' van 1749 komt Albert ook voor als 'herbergier' in de buurtschap Oosterhuizen. Kleinzoons Peter Albers Karman erfde vervolgens in 1762 'het huis genamt de karre en hof en bargh en schure'. Hij vernieuwde de zaak in 1787 met het bouwen van een T-boerderij. Een deel van het voorhuis zal toen als herberg in gebruik zijn genomen. Deze boerderij/herberg wordt sindsdien aangeduid met de naam "De Kar".

Tussen 1800 en 1815 wordt het pand gekocht door Jan Berend Knoppert. In 1832 bestaat zijn bezit uit 16 percelen, omvattende huis en erf, weiland, bouwland, hakhout en opgaande bomen, totaal 4.1400 ha. Bij twee van zijn zes kinderen vinden we deze eigendommen terug: zoon Arnoldus en dochter Geertruida, gehuwd met Hendrikus Bloem.

In 1859 en 1897 koopt Albertus Adrianus (Bart) Bloem deze percelen van de erven 'Knoppert' en vestigt zich in 1898 als kastelein op De Kar.

In 1905 verdeelt Bart Bloem zijn onroerend goed onder zijn drie zonen. De oudste zoon Johannes Wilhelmus (Willem) krijgt 'De Kar' met toebehoren, waar vader Bart echter wel werkzaam blijft tot zijn overlijden in 1915. Tienus en Drikus krijgen de nabij gelegen gronden. Zij bouwen hier de boerderijen "De Karreken Noord" en de "Bloemenkamp".

Dochter Johanna huwt met de smid Jan Haverkamp uit Teuge. Dochter Willemmina met Gradus Mulder, bakker en later kastelein op de "Nieuwe Kar" tegenover de Broekstraat.

Na het onverwachte overlijden in 1911 van Willem verkoopt zijn weduwe Grada Biesterbos in 1913 het pand aan haar zwager Jacobus Josephus Kroese. Sjaak Kroese, smid van beroep en in 1903 gehuwd met Grada Bloem, woont op het naastgelegen "Tolhuis" en heeft daar ook zijn smederij. Na de aankoop wordt in 1917 de doorrijshuur omgebouwd tot smederij en verhuist het gezin Kroese-Bloem van het 'Tolhuis' naar "De Kar". Grada Bloem-Biesterbos bouwt aan de overzijde van de weg, naast "De Bloemenkamp", een nieuwe boerderij en neemt daar met haar zoon Albert haar intrek.

In 1932 wordt het café geheel verbouwd. Het achterhuis, oorspronkelijk de deel, wordt in de jaren vijftig verbouwd en als zaalruimte toegevoegd aan het restaurant. In 1935 bouwt zoon Wiilem Kroese naast het café van zijn vader een nieuw woonhuis met winkel en zet hier samen met zijn jongere broer Sjaak de smederij voort. Omstreeks 1965 wordt de voormalige rijshuur afgebroken en een nieuwe werkplaats achter de woning gebouwd.

Na het overlijden van Sjaak Kroese sr. in 1943 wordt het café-restaurant voortgezet door zijn dochter Christina Rouwenhorst-Kroese. Zij verkoopt het pand omstreeks 1980, waarmee er na 200 jaar een eind kwam aan "De Kar" als tapperij. Ook Willem Kroese verkoopt dan zijn huis en werkplaatsen.

"Bruin Buizenhandel" heeft zich nu hier gevestigd. Het vroegere restaurant is als kantoorruimte nog aanwezig.

DE TUINEN VAN BOSCH

Natuurlijk!

Hoveniersbedrijf
Koppelsstraat 42
7391 AK Twello
T 0571 27 04 73
info@detuinenvanbosch.nl
volg ons: f t

detuinenvanbosch.nl

BRASSERIE - RESTAURANT SINDS 1916 KORDERIJNK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31

7391 EH Twello

0571 271851

info@korderijnk.nl

www.korderijnk.nl

AMBACHTELIJKE
BAKKERIJ
BRIL

De lekkerste
gevulde koeken,
Krentenbrood en Speculaas

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkomte pauze kunnen houden.

De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan stevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Foto uit 1960, bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen

Bakker Bril Voorst

Rijksstraatweg 24, 7383 AR Voorst, 0575-501271
www.bakkerijbril.nl info@bakkerijbril.nl

HORSTINK

KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

Waarmee kunnen
wij u van dienst zijn?

De kwaliteitsbouwers
van Horstink maken het!

Luxe woningbouw
Aan- en verbouw
Complete badkamers
Utiliteitsbouw
Restauratie
Onderhoud

J.W. Frisostraat 15
7391 DJ Twello
Tel 0571 - 27 14 83
Fax 0571 - 27 10 36
info@horstink-twello.nl

www.kwaliteitsbouwers.nl

kriebelZ

brasserie

VORDERMAN TUINMEUBELEN
3000 M2 TUINMEUBELSHOW

Dorpsstraat 59
7396 AL Terwolde
T 0571 - 292 022
E info@brasserie-kriebelz.nl

VORDERMAN TUINMEUBELEN
Wijkseweg 7, 7396 BC Terwolde
(naast de molen) [T] 0571-292121
www.vordermantuinmeubelen.nl

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61